

15–39-aastaste elanike kaitsetahe 2021

Uuringuaruanne 2021

Tellijä: Kaitseministeerium

Töö teostaja: Eesti Uuringukeskus OÜ

Oktoober 2021

Sisukord

KOKKUVÕTE	3
METOODIKA.....	7
UURIMISKÜSIMUSED	8
UURISMEETOD	8
TULEMUSED	10
INTERVJUU KAVA	34

KOKKUVÕTE

Selleks et Eesti riik püsiks, on oluline, et eestimaalastel oleks ja püsiks tahe oma riiki kaitsta. OÜ Eesti Uuringukeskus viis 15–39-aastaste Eesti elanike seas läbi uuringu, mille peamiseks eesmärgiks oli uurida elanike kaitsetaht. Uuringu meetodiks oli fookusgruupiintervjuud ning nendes osales 74 inimest.

Vastajate hinnangul sõltub inimeste kaitsetahe eelkõige nende heaolust selles riigis, ühiskonna ühtselt visioonist ning riigijuhtide usaldusväärsusest. Eestlased on valmis Eesti riiki kaitsma eesti keele, kultuuri, vabaduse, looduskeskkonna ning Eesti riigi säilimise, kuid eelkõige oma pere ja lähedaste nimel. Vene emakeelega vastajate hinnangul sõltub nende rahvuskaaslaste kaitsetahe eelkõige sotsiaalmajanduslikust olukorrast ning riigimeelsusest. Osa vene emakeelega vastajatest arvab, et patriootlikustei määra mitte niivõrd rahvus, vaid sünnimaa ja kodune taust.

Kaitsetahte kujunemist saab vastajate hinnangul kujundada riigikaitseõpetuse ja teiste kaitsevaldkonna koolituste kaudu. Uuringust selgus, et oluline on senisest enam elanikke teavitada kaitsevaldkonnast ning ka sellest, mida iga eestimaalane saab ise oma riigi hüvanguks ära teha, kui peaks realiseerima mõni julgeolekuoht.

Eesti elanike hinnangul on Eestis turvaline elada, eriti võrreldes rahvusvahelise tasandiga. Samas tuntakse, et siseriiklikult on ühiskonnas ja valitsuses süvenenud poliitiline vastandumine ning valitsusel puudub ühtne visioon Eesti tulevikust. Esines ka arvamus, et valitsus ei arvesta alati rahva tahtega, mis omakorda soodustab usaldamatust poliitikute vastu. Ebastabiilset olukorda soodustab ka toimetulek COVID-19 pandeemiaga. Kõik eelnevalt kirjeldatu aga loob soodsa pinnase siseriiklikeks konfliktideks. Konfliktide ennetamiseks tuleks elanike hinnangul tegeleda senisest enam sotsiaal- ja regionaalpoliitikaga ning eestlaste hinnangul vene emakeelega elanike lõimumisega.

Üldiselt hindavad nii eestlased kui ka vene emakeelega vastajad julgeolekuohte järgmisel viiel aastal Eesti riigi suhtes madalaks. Kõige tõenäolisemateks julgeolekuohtudeks peetakse kaitsmata idapiiri; Venemaa lähedust ja mõjuvõimu; lähipiirkonna autokraatlikke riike, näiteks Valgevenet, kuid ka kauget Hiinat; paremäärmuslaste mõjuvõimu suurenemist Euroopas; vähest piirikontrolli; immigratsiooni; COVID-19 pandeemia küsimuste põhjal tekkivaid siseriiklike konflikte; küberrünnakuid Eesti riigi vastu; energeetilist julgeolekut; usaldamatust NATO vastu ning Euroopa Liidu liigset sekkumist Eesti poliitikasse ja tavaellu. Samas tuuakse välja, et ohuks võib kujuneda ka Eesti väljaastumine rahvusvahelistest liitudest.

Vastajatelt uuriti, kuivõrd tõenäoliseks hindavad nad hübriidsõja ohtu Eestis – et mõni riik või muu organisatsioon võiks eesmärgiga survestada või mõjutada poliitikat või rahva meelsust endale sobivas suunas ning selleks varjatult mõjutada Eesti julgeolekut diplomaatiliselt, majanduslikult, valeinfo levitamise või sõjaliste vahenditega ilma otseselt sõda välja kuulutamata. Üldiselt arvavad eestlased, et valeinfo sihilik levitamine, näiteks Venemaa poolt vene emakeelega elanike mõjutamiseks on tänapäeval tavaline ja pidev, kuid küsimus on, kuivõrd suudavad inimesed seda infot filtreerida ja kui palju sellest infost vastu võetakse. Eestlaste hinnangul on Eestile ohuks see, et elanikkonna seas on suur osakaal vene emakeelega elanikke, kes ei kasuta üldse Eesti infokanaleid. Lisaks leiti, et hübriidsõja toimumist soodustab tänapäeva infotehnoloogia, mis võimaldab jõuda korraga paljude inimesteni.

Samas vene emakeelega vastajate endi hinnangul on vene emakeelega elanikke siiski raske mõjutada, kui nad on Eestis elamisega rahul. Kuid julgeolekuohuks võib kujuneda see, kui Venemaal eluolu paraneb ja muutub siinsete vene emakeelega elanike jaoks atraktiivsemaks elukohaks.

Võõrriigi relvastatud rünnakut Eesti vastu peavad nii eestlased kui ka vene emakeelega vastajad lähitulevikus vähetõenäoliseks. Põhiliseks heidutusargumendiks peetakse NATO-sse kuulumist, kuid suur roll on ka diplomaatial. Üldiselt ei nähta rahvusvahelisel tasandil Eesti riigil mingit olulist väärtust, mis soodustaks rünnakut ainult Eesti riigi vastu. Rünnaku aluseks saab elanike hinnangul olla pigem ülemaailmne konflikt, mille vahele Eesti riik võib sattuda, näiteks NATO või EL-i killustumine. Pigem hinnatakse tõenäolisemaks rahvusvahelist küberrünnakut ja muid hübriidsõja viise.

Uuringu raames mõõdeti elanike seas riigikaitse kuvandit. Eestlaste seas oli riigikaitse kuvand pigem positiivne. Seda seostati järgmiste märksõnadega: (kohustuslik) ajateenistus, kaitsevägi, reservväelased, Kaitseliit, noorteorganisatsioonid (skaudid, kodutütred, noorkotkad), riigikaitseõpetus ja -laagrid, Kevadtorm, õppused, NATO ja liitlased, mupo, politsei ja piirivalve, relvadega inimesed, küberkaitse, riigipiir, kaos, distsipliin. Kaitsetahtega seostati valitsuse ja elanike ühiseid väärtuseid, mille nimel ollakse valmis riiki kaitsma, valmisolekut panustada riigikaitse ja julgeolekusse ning riigi tasandil kaitsekoostööd teiste riikidega.

Vene emakeelega vastajatel on negatiivsem kuvand riigikaitsest. Nad seostasid riigikaitsega (kohustuslikku) ajateenistust, vähese missioonitundega reservväge (noored läbivad kohustusliku ajateenistuse, kuid ei taha sõtta minna), Kaitseliitu, (vananenud) kaitsetehnikat, kübervaldkonda, NATO-t ja nende hävituslennukeid, puudulikku meditsiinisüsteemi ning küberturvalisust.

Vastajate hinnangul tagab võõrriigi rünnaku korral Eesti riigile julgeoleku eelkõige rahvusvaheline koostöö NATO liikmesriikidega, ühised missioonid, liitlasvägede kohalolek Eestis, head suhted naabritega, kaitsevägi ja ka diplomaatilised suhted. Iseseisvat kaitsevõimet toodi välja vähestel juhtudel. Samas esines ka arvamust, et meil ei pruugi olla mingisugust julgeolekugarantiid, kõik oleneb konfliktist.

Uuringus osalenutel on madal teadlikkus sellest, kui võrd suur on Eesti reservvägi tööealisest elanikkonnast. Selle suuruseks arvatakse olevat 20–70% tööealisest elanikkonnast (tegelik osakaal on 3%). Tehti ettepanek tõsta elanikkonna teadlikkust reservväe suurusest.

Vastajate hinnangul on välisriigi rünnaku korral reservväelased Eesti riigi julgeoleku tagamiseks olulised, kuid tööealise elanikkonna suhtes on selle suurus ebaproporsionaalselt väike ja sõjalise rünnaku korral ei tuleks Eesti ilmselt üksnes reservväega toime. Kindlasti peaks olema kaasatud sõjalisel tegevusel liitlased, kes peaksid siis ka kiirelt reageerima. Samas toodi intervjuudes välja, et reservväe toimetulek sõltub ka konfliktist – kes ja kuidas ründab. See omakorda mõjutab ka hinnangut, kas Eestis peaks osutama relvastatud vastupanu välisriigi rünnaku korral või mitte. Pigem ollakse seda meelt, et Eesti peaks esmajärjekorras tegelema heidutuse ja diplomaatiaga. Oli ka arvamust, et reservväe toimetulekut sõjalise konfliktiga ei peaks ühiskonnas hindama reservväelaste arvu lõikes, vaid kogu ressursi ulatuses. Vene emakeelega vastajate seas on enam neid, kes arvavad, et kaitsevägi peaks koosnema elukutselistest kaitsevählastest, kelle motivatsioon Eesti riiki kaitsta oleks nende hinnangul

tugevam ning see soodustaks ka professionaalse reservväe tekkimist. Vene emakeelega vastajate arvates on enamikul noortel meestel madal kaitsetahe nii enne kaitseväge minekut kui ka sealt tulles.

Sõjaohu korral oleksid eestimaalased valmis kaitsma Eesti riiki, kuid on ka vastupidise hoiakuga isikuid. Elanike hinnangul oleks sõjaolukorras elanike riigikaitstes osalemise põhilisteks takistuseks teadmiste ja oskuste puudus. Lisaks mõjutavad otsust mitte sõtta minna laste olemasolu, tervislikud põhjused, surmahirm, kõrge vanus, valitsuse usaldamatus ning uudse olukorraga toimetulek. Üheks põhiliseks takistuseks on ka sõjaohu korral isikupõhise tegevusplaani puudumine. Seetõttu puudub ka enamikul elanikest ettekujutus, mis võimalused on neil Eesti riiki kaitsta. Elanike hinnangul tuleks käitumisjuhiste alast teadlikkust kindlasti tõsta. Teadlikkuse tõstmine võiks toimuda koolides riigikaitseõpetuse ning erinevatele vanustele suunatud avalike ürituste, sotsiaalmeedia, otsepostituse infokirjade, koolituste jne kaudu. Aga üldiselt peaks elanike hinnangul kriisiolukorras valmisolek olema üks osa tavaelust, mis ei tohiks jääda ühekordseks kampaaniaks. Oluline on, kuidas ja kellele seda infot suunata, et inimestel ei tekiks tõrget infot vastu võtta.

Vastajatelt uuriti, kuidas nad suhtuvad riigikaitsealistesse sundkoormistesse sõjaolukorras. Üldiselt on elanikud nõus sundkoormistega sõjaolukorras. Kuid esines ka arvamust, et sõjaolukorras võib inimese käitumine olla hoopis midagi muud kui rahu ajal.

Uuringus osalenutelt uuriti, kuidas saaks nende hinnangul tõsta noormeestes motivatsiooni vabatahtlikult ajateenistusega liitumiseks. Tehti järgmised ettepanekud: vähendada ajateenistuses füüsilise treeningu osakaalu; tervislikel põhjustel kõrvale jäänud noormeestele võiks pakkuda alternatiivseid koolitusi; ajateenistujatele pakutavaid toetussummasid võiks tõsta; võiks pakkuda võimalust läbida ajateenistus vanemas eas; lühendada ajateenistuse aega; informeerida rohkem võimalikest ajateenistuses omandatavatest oskustest, näiteks tulirelva kasutamise oskus, tasuta autojuhilubade saamise võimalus, esmaabioskuste omandamine; murda müüte, mis seotud teemaga „halvad kogemused ajateenistuses“; rohkem soodustada noorte osalemist vabatahtlikes kaitseorganisatsioonides; teha ajateenistuse kampaaniat ka naistele. Elanike hinnangul võiks naistel olla võimalus läbida ajateenistust. Erinevad arvamused on vaid selles, kas see peaks olema vabatahtlik või kohustuslik.

Vastajate teadlikkus kaitsetegevusega seotud vabatahtlikest organisatsioonidest on madal. Samas peetakse neid vajalikeks organisatsioonideks. Elanike hinnangul tõstab nendes organisatsioonides osalemine kindlasti kaitsetaht, näiteks ollakse enam valmis tegutsema kaitsevaldkonnas.

Uuringus osalenute hinnangul on riigikaitseõpetus oluline noorte kaitsetahte kujunemisel. Riigikaitseõpetus võimaldab kõikidel noortel, nii poistel kui tüdrukutel, kui ka nendel, kes ajateenistusse ei kvalifitseeru, saada ettevalmistust kriisiolukordadeks. Lisaks aitab riigikaitseõpetus maandada hirmu ajateenistuse ees. Osa vastajaid arvas, et riigikaitseõpetus tuleks lisada juba põhikooli õppekavasse. Selgus, et riigikaitseõpetajaid on koolides vähe ja õppekvaliteet madal. Toodi ka välja, et osa koole keskenduvad riigikaitseõpetuses liigselt teooriale ning praktilist poolt (aktiivõppe meetodeid) on vähe.

Vastajatelt uuriti, kuidas toetab kaitseväge sümbolika riigikaitse kuvandit ning kas see mõjutab ka rahva meelsust. Eestlased hindavad tsiviilelanikele militaarse sümbolika eksponeerimist kaitseväge positiivse kuvandi loomiseks üldiselt vajalikuna. See hoiab vastajates turvatunnet

ning soodustab tugevama kaitsetahte tekkimist. Sümbolika eksponeerimine on oluline ka vabatahtlike ajateenistujate järelkasvu positiivseks hõlmamiseks. Vastajate hinnangul on militaarse sümbolika eksponeerimisel aga oluline tunnetada piiri, et see ei muutuks propagandaks või poliitiliseks tegevuseks. Vastajate hinnangul tuleks elanike kaitsetahte ülal hoidmiseks jätkata kaitsejõudude paraadide korraldamise ning elanikele relvade ja tehnika tutvustamisega, samuti kaitseväge vormi kasutamisega tsiviilkeskkonnas ja „Anname au“ kampaaniaga. Kaitseväge järelkasvu soodustamiseks ja noorte kaitsetahte suurendamiseks võiks antud sihtrühmale militaarset sümbolikat tutvustada koolituste, haridusprogrammide, laagrite ja ürituste abil.

METOODIKA

Käesoleva uuringu eesmärk oli uurida, milline on Eesti 15–39-aastaste kaitsetahe ning mis seda mõjutab.

Käesolevas uuringus tuginetakse kaitsetahte uurimisel Stefan Sondereggeri kaitsetahte teooriale (joonis 1), mis defineerib kaitsetaht kui elanikkonna positiivset hoiakut sõjaliseks riigikaitseks julgeolekupoliitika ja kaitsekontseptsiooni toetamise kaudu, kuid ka indiviidi tasandil motivatsiooni ja valmisolekut vajadusel kaitsta oma riiki.¹

Sonderegger toob oma teoreetilises mudelis välja kuus komponenti, mis mõjutavad indiviidide kaitsetaht:

1. ajalooline taust ning rahvuslik identiteet (riigi sõjaline edulugu, relvajõudude rakendamise positiivsed ja kestmajäävad tulemid ajaloo vältel (näiteks vabaduse kättevõitmine iseseisvussõjas, vastupanu osutamine või kallaletungi ärahoidmine);
2. poliitiline keskkond – seadusandlus, põhiseaduslik kaitsekohustus;
3. sõjaline komponent ehk hoiak riigi sõjalisse võimekusse, kaitseväge usaldusväarsus ja üldine maine;
4. teenistusväline komponent ehk elanike osalemine vabatahtlikes militaarorganisatsioonides (Eestis näiteks Kaitseliit, Naiskodukaitse jne);
5. isiklik komponent ehk kodaniku isiklik maailmavaade ja hoiakud;
6. ühiskondlik ja sotsiaalne komponent (patriootlikkus).

Käesolevas uuringus ei uuritud ajaloo ja poliitilise keskkonna mõjutegurit kaitsetahte kujunemisel.

¹ Sonderegger, S. 1986. Gedanken zum Schweizerischen Wehrwillen. In J. Stüssi- Lauterburg, M. Pestalozzi-Schäfer, H. Eberhart-Rogenmoser, A. Künzi (Hg.) Festschrift Walter Schaufelberger. (pp 3-15). Aarau: Sauerländer

Joonis 1. S. Sondereggeri kaitsetahtet mõjutavate faktorite mudel.

Uurimisküsimused

Lähtuvalt uuringu eesmärgist olid uurimisküsimused järgmised:

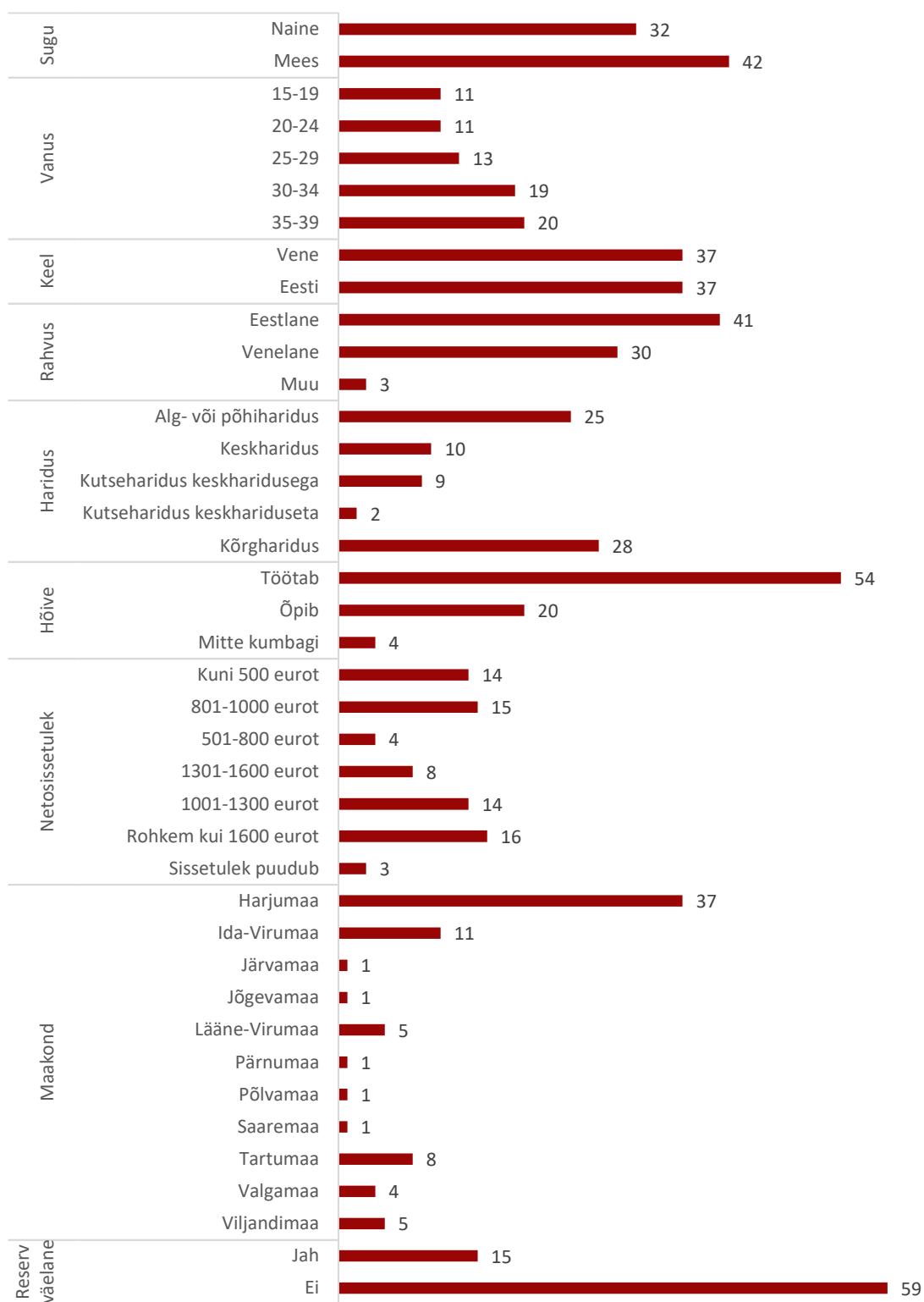
1. Kuivõrd turvaline on elanike hinnangul Eesti riigis elada (majanduslik ja sotsiaalne toimetulek, poliitiline turvalisus, siseturvalisus)?
2. Milline on Eesti riigikaitse kuvand elanike seas?
3. Millised on julgeoleku ohud Eesti riigile lähitulevikus?
4. Mis on Eesti julgeoleku garantiid võõrriigi rünnaku korral?
5. Milline on elanikkonna valmisolek sõjaolukorraks?
6. Milline on elanike hoiak sõjaaegsele võitlusmotivatsioonile, mis seda mõjutab?
7. Milline on rahuaja teenistusmotivatsioon ja kuidas saaks seda mõjutada?

Uurimismeetod

Elanike kaitsetahte uurimiseks viidi läbi fookusgruupiintervjuud, mis toimusid perioodil 17.08-23.09.2021. Intervjueeritavate värbamine toimus Norstat Eesti AS veebipaneeli kaudu.

Uuringu valimi moodustamisel arvestati sihtrühma järgmiste sotsiaaldemograafiliste tunnustega: sugu (mees/naine), vanus (15–19/20–39-aastased), rahvus (eestlane/vene emakeelega muust rahvusest), haridustase (alg- ja põhiharidus/keskharidus/kõrgharidus), sissetulek (netopalk) (kuni 1200€ / üle 1200€), reservväelane (jah/ei).

Kokku tehti 12 fookusgruupiintervjuud, milles osales 74 inimest. Intervjuud toimusid veebi teel MS Teams'i keskkonnas. Kokku toimus kuus eestikeelset ning kuus venekeelset intervjuud. Vastajate täpsem profiil on kirjeldatud joonisel 2.

Joonis 2. Vastajate profiil (% , N=74)

TULEMUSED

Hinnangud sotsiaalsele-ühiskondlikule komponendile

Vastajate hinnangul on Eestis turvaline elada, eriti võrreldes rahvusvahelise tasandiga. Samas tuntakse, et siseriiklikult on ühiskonnas ja valitsuses süvenenud poliitiline vastandumine ning valitsusel puudub ühtne visioon Eesti tulevikust. Esines ka arvamust, et valitsus ei arvesta alati rahva tahtega, mis omakorda soodustab usaldamatust poliitikute vastu. Ebastabiilset olukorda soodustab ka toimetulek COVID-19 pandeemiaga. Kõik eelnevalt kirjeldatu aga loob soodsa pinnase siseriiklikeks konfliktideks. Konfliktide ennetamiseks tuleks vastajate hinnangul tegeleda senisest enam sotsiaal- ja regionaalpoliitikaga ning eestlaste hinnangul vene emakeelega elanike lõimumisega.

„Mina ütleks, et Eestis on võrdlemisi turvaline. Võrreldes mõne teise riigiga võib väga rahule jääda.“ (naine, 15–19 a)

„Ma arvan, et viimase viie aasta jooksul on see olukord ebastabiilseks muutunud. Kui ma mõtlen tagasi, siis ma ei tea – aastal 2012, aastal 2013 ma ei mõelnud üldse, et rahunused oleksid võimalikud. Täna on selleks võimalusi palju rohkem.“ (mees, 20–39 a²)

„Poliitikas on tugev polariseerumine ja see kajastub ühiskonnaelus. Poliitikas peaksid leidma ühise visiooni, kuidas eluga edasi minna. Muidu selline pidev polariseerumine viib ühiskonnas tõsiste konfliktideni.“ (mees)

„Mis asi oli selle aasta presidendivalimised? Et ühe kandidaadi seast valitud ja me saame muidugi teada sellest hiljem. Ma arvan, et Eesti rahvas võiks teada natukenegi, mis toimub. See ei ole päris otseselt seotud sellega, et kui turvalisena ma tunnen. Aga see on rohkem see, et kui väga ma usaldan seda riiki, kus mina elan. Eks ta mingil hetkel jõuab ka sinna turvatundeni.“ (mees)

„Kui inimesed avaldavad millegi suhtes meelt, siis ma tunnen, et see läheb ikkagi mööda, et see ei jõua Riigikoguni, poliitikuteni – nad ei tee meist väga välja. See on nagu kõige suurem probleem. Ma leian, et meid on nagu kõrvale jäetud. Meie arvamus neile ei loe.“ (mees)

„Siseprobleemide eskaleerumise küsimus on riigi muude valdkondade tegemata töö. Kasvõi nagu regionaalpoliitika või sotsiaalteemad. Inimesed, kellel on halb elu, et nende nii-öelda äärmustumine on lihtsam.“ (naine)

„Aga praegu on nii, et kui mul midagi juhtub, siis politsei tuleb 50 kilomeetri kauguselt. Et kohapeal ei ole. Vanasti ikka oli igas vallas, mingi kolm, neli, viis inimest. Ütleme, et praegu vähendame, koondame politseinikke ja maakohtades ju polegi õieti. Kui sul midagi juhtub, siis pole ühtegi, kes tuleb.“ (mees)

„Ütleme nii, et ma arvan, et nende vaksineeritute ja vaksineerimata inimeste vahel võib siin tekkida aja jooksul küll miskit.“ (mees)

² Edaspidi on vanus märgitud ainult 15–19-aastaste osas, ülejäänud intervjuude väljavõttes on kõik vanusgrupist 20–39-aastat).

„Ongi kaks leeri: vaktsineeritud ja vaktsineerimata. Sellest võibki kujuneda meie püha kodusõda. See on suur oht tegelikult julgeolekule. Naaberriikidega on ka juba sellised konfliktid selle vaktsineerimise ja piirangute pärast.“ (mees)

„Kuna ma ise töotan tervishoius, siis seda on tegelt väga hästi näha, kogu see lõimumise teema, et Eesti ja vene noored elavad nagu täiesti kahes erinevas infoväljas.“ (naine)

„Kõige rohkem ma kardan neid pagulasi või neid, kes sisse tulevad – et neid lastakse liiga palju. Neil on hoopis teine kultuur kui meil, eestlastel.“ (naine)

„Minu hinnangul on Eesti kõikide post-sovetlike riikide seast turvalisuse mõttes esimesel kohal. Vanades Euroopa riikides on ka juba omad teemad, mis mõjutavad turvalisust, kuid õnneks need veel Eestisse pole jõudnud. Nii et ma arvan, et Eesti on väga turvaline riik, kus elada.“ (mees)

„Meil ei ole olnud ühtegi tõsist konflikti, välja arvatud pronkssõduri konflikt. Kuni meil pole getot, on suhteliselt rahulik. Huligaane on muidugi igal pool. Laiaulatuslikud kokkupõrked etnilistel või rassilistel põhjustel on ebatõenäolised. Tulevikus, kui lubame rohkem pagulasi vastu võtta, asustada nad eraldi piirkondadesse, on kokkupõrked võimalikud. Kuid praegu on Eesti sisesed konfliktid ebatõenäolised.“ (naine)

Riigikaitse kuvand

Intervjueeritavatel paluti spontaanselt öelda, mida nad seostavad riigikaitse ja kaitsetahtega. Eestlased seostasid riigikaitsega (kohustuslikku) ajateenistust, kaitseväge, reservväelasi, Kaitseliitu, noorteorganisatsioone (skaudid, kodutütred, noorkotkad), riigikaitseõpetust ja -laagrit, Kevadtormi, õppuseid, NATO-t ja liitlasi, mupo-t, politseid ja piirivalvet, relvadega inimesi, küberkaitset, riigipiiri, kaost, distsipliini. Kaitsetahtega seostati valitsuse ja elanike ühiseid väärtuseid, mille nimel ollakse valmis riiki kaitsma, valmisolekut panustada riigikaitsele ja julgeolekusse ning riigi tasandil kaitsekoostööd teiste riikidega.

Vene emakeelega vastajatel on negatiivsem kuvand riigikaitsest. Nad seostasid riigikaitsega (kohustuslikku) ajateenistust, vähese missioonitundega reservväge (noored läbivad kohustusliku ajateenistuse, kuid ei taha sõtta minna), Kaitseliit, (vananenud) kaitsetehnikat, kübervaldkonda, NATO-t ja nende hävituslennukeid, puudulikku meditsiinisüsteemi, küberturvalisust.

Intervjueeritavatel uuriti, kuidas nad suhtuvad kaitseväge sümboolikasse. Eestlased hindavad tsiviilelanikele militaarset sümboolika eksponeerimist kaitseväge positiivse kuvandi loomiseks üldiselt vajalikuna. See hoiab vastajates turvatunnet ning soodustab elanikel tugevama kaitsetahte tekkimist. Militaarset sümboolika eksponeerimine on oluline ka vabatahtlike ajateenistujate järelkasvu positiivseks hõlmamiseks.

„Kaitsevägi peaks ikka pildis olema ikka enda riigi jaoks kindlasti. Tehnikat ikka võiks näidata, nii palju kui meil seda on.“ (mees)

„Ma arvan, et minul militaarne sümboolika kaitsetaht ei tõsta. Aga ma arvan, et selle eksponeerimine on pigem sellepärast hea, et see näitab, et meie oleme kaitstud ja toob lihtsalt

neid inimesi rohkem pildile. Kui ma ei näeks neid kordagi, siis ma ei teaks mida oodata, ma ei teaks, et nad eksisteerivad isegi.“ (naine, 15–19 a)

„Eks sümboolika näitamine annab peale tulevale põlvkonnale mõista, mis neid ees ootab.“ (naine)

„Eks ta kindlasti natuke mõjutab, sest ma mäletan ise, kui ma olin noorem veel, siis ma vaatasin ka neid sõjaväe varustusi ja mõtlesin, et – oh äge, ja ma tahan ka. Ma arvan, et natukene ikka mõjutab, et ikka rohkem inimesi kutsub ajateenistuse poole. Ma arvan, et need, kes naissoost inimesed, kes lähevad vabatahtlikult, nendel ka sai alguse sellest, et vaatavad, et – oh huvitav ja lahe asi. Just see, mis on silma jäänud – mitte see, mida on kuulnud.“ (mees)

„Sümboolika loobki nähtavuse ja teadmist, et meil on riigikaitse ja meil on inimesed, keda õpetatakse selleks välja. Ja see võib tekitada ka kelleski teises seda soovi panustada sellesse, ükskõik siis, kuidas. Riiklik julgeoleku olemasolu on minu hinnangul piisavalt nähtav.“ (naine)

„Võiks vähe tihedamini, et juba maast-madalast lastele näidata ja tutvustada ja rääkida, et miks meil tehnika on ja milleks seda vaja on. Kui koguaeg pildis olla, siis sööbib lapsele see mallu ning ta ei jookse tulevikus minema, kui midagi juhtub.“ (mees)

„Selles mõttes, alati võiks rohkem, aga praegu on ka juba enam vähem õiges koguses seda. Vähem kindlasti mitte, et kui, siis rohkem.“ (naine, 15–19 a)

„Minu arvates seda sümboolikat on lihtsalt nii palju, et seda lihtsalt ei pane enam tähele, et seda ongi nagu. Sa lihtsalt näed seda kui normaalsust ja siis sa ei mõtle isegi korraks selle peale, et – aa, see on midagi uut. Ei ole, see on kogu aeg seal olnud, aastaid juba.“ (mees)

Elanike hinnangul on militaarse sümboolika eksponeerimisel oluline tunnetada piiri, et see ei läheks üle propagandaks või poliitiliseks tegevuseks.

„Minu jaoks isiklikult on see väga hägus piir propaganda vahel. Loomulikult tõstab paraad ühtsustunnet ja motivatsiooni, ja on tore nii osalejatele kui ka vaatajatele. Aga teiselt poolt, kõike seda on kasutatud ajaloos ja kasutatakse ka praegu nii-öelda negatiivselt või ajupesu eesmärgil ka, väga palju ja igal pool. Et ma ütleks, et hetkel on hästi Eesti riigis. Et ma ei tunne, kui ma kuskil näen mingit kaitseväge vormi, et nad on ajupestud sõjardid või midagi sellist. Aga kui mõelda nüüd sellele äärmuste eskaleerumise tendentsile, mida siin ühiskonnas näha on, siis see on oht.“ (naine)

„Küsimus on selles, mille eest militaarsümboolika seisab ja mis ühtsust see toetab. Hetkel Eesti riigi väärtused ühtivad minu väärtustega väga suures osas, ja mistõttu ma leian, et hetkel nähtav Eesti militaarsümboolika hoiab minu kaitsetahet.“ (naine)

„Ei saa öelda, et oleks liiga palju ja samas ei saa öelda, et oleks liiga vähe. Ma arvan, et sümboolika on vajalik, kui sellel on oma funktsioon ja kui seda ei kasutata mingisugustes poliitilistes mängudes.“ (mees)

Vastajate hinnangul tuleks militaarse sümboolika eksponeerimisel jätkata kaitsejõudude paraadiga ning relvade ja tehnika tutvustamisega elanikkonnale; kaitseväge vormi kasutamisega tsiviilkeskkonnas; „Anname au“ kampaaniaga; kaitseväge orkestriga.

Kaitseväe järelkasvu soodustamiseks ja noorte kaitsetahte suurendamiseks võiks antud sihtrühmale tutvustada militaarset sümboolikat koolituste, haridusprogrammide, laagrite ja ürituste abil.

„On hea, kui kaitsejõud on nähtavad. See juba pakub esiteks turvatunnet, teisalt see tekitab huvi. Aga kas me vajame kahte kaitseväge paraadi aastas? Võib-olla keskenduks rohkem näiteks haridus- või lasteteemadele.“ (mees)

„Ma mõtlen, et vorm on kõige tähtsam, minu jaoks. Vorm on see, mida on kõige lihtsam ikkagi näha. Kui me näeme ikkagi neid vormis inimesi, siis me ikkagi mõtleme selle peale, kes nad on, kust nad tulevad, miks nad seda teevad ja see tekitab mingi emotsiooni ja võib-olla loob siis enda jaoks ka mingi teise väärtuse asjale.“ (naine)

„Minu arvates just kaitseväge muusika ja vormid, aga ma ei oskaks täpsustada küll, et kuidas seda paremini Eesti ühiskonnani tuua.“ (naine, 15–19 a)

„Mulle väga meeldib „Anname Au“ kampaania nende rukkililledega.“ (naine)

„Mina ütleks, et seda sümboolikat võiks olla rohkem, et üritustel võiks rohkem käia. Kas ma nüüd seda tahaks, et rohkem sõdureid tänaval oleks, selles ma ei oleks nii kindel, sest siis jääks justkui tunne, et kas midagi on lahti või me elamegi sellises riigis, kus peavad sõdurid mööda tänavat kõndima.“ (nees)

„Ma käisin mingil presidendiaia üritusel ja seal täpselt samamoodi olid need kaitsevälased kohal ja tegid hästi väikse relvaõpetuse töötoa. Seal oli ka mupost mehed kohal – olid oma koertega seal ja näitasid narkokoeri. Selliseid asju võiks ka rohkem olla, mitte nii, et see on nagu kinnine üritus, sest sinna sai ainult kutsetega. Aga just see, et teised ka näeksid, et see oleks rohkem hõlmav.“ (naine, 15–19 a)

„Ma ütleksin, et kui põhimõte selle näitamisel oleks see, et rohkem inimesi sinna vabatahtlikuks läheks, siis nad peaks rohkem näitama just enamikule kõige huvitavamad osa, ehk siis varustust ja relvi. Relvi ei saa Eestis kätte nagu naljaga. Sa peadki olema kas kaitseväes, Kaitseliidus, või siis sul peab olema tehtud väga palju kontrolle ja peab olema load selleks. Kõige kergem valik ongi minna lihtsalt kaitsevärke või Kaitseliitu.“ (mees)

Mõne vene emakeelega vastaja hinnangul tekitab sümbolitest Vabadussõja võidusammas Vabaduse väljakul mõnes peres vastakaid tundeid. Osa vene emakeelega vastajatest toob välja, et oluline on tähistada nii 24. veebruari Eesti Vabariigi aastapäeva kui 9. mai veteranide päeva ajaloo mäletamiseks. Osa arvab, et paraadid on olulised turvatunde loomiseks ja noorte kodanikuks kasvatamisel.

„Mind isiklikult häirib see Vabaduse väljaku rist – see oli sakslaste rinnal ja nüüd ajab see mind pisut segadusse. Võib-olla mõjutab mind liigselt mu ema arvamus.“ (naine)

„Ma arvan, et paraadid mõjutavad kaitsetahtet väga positiivselt, esmajärjekorras inimeste suhtumist riiki, lisaks meeldib mulle väga 9. mai. Eestis on see 8. mai, kui antakse au veteranidele. Ja tegu pole mitte ainult austusega veteranide vastu, vaid ka võimalusega rohkem ajaloost teada saada, sest kui me mõistame ajalugu tsükliliselt, siis selle unustamine võib viia

selle kordumiseni. Seepärast mälestamine, meelepidamine, aitavad meil vältida vigu.“ (naine, 15–19 a)

„9. mai ja 24. veebruar, neid tähistad. Üldiselt – kui 24.veebruaril on see paraad, siis mina näiteks ei käi seal ja mulle väga ei meeldi, et seal esitletakse tanke ja seda kõike näidatakse. Mulle seostub see millegi halvaga, ikkagi sõjaga, aga sõda on iseenesest halb asi ja sellepärast see (paraad) mulle väga ei meeldi.“ (naine, 15–19 a)

„Usun, et ei ole muutumatuid asju – need on meie vabariigi traditsioonid. Meil on põlvkond, kes kasvas üles erinevate traditsioonidega. Mulle tundub, et paraadile tulevad pered, lapsed saavad midagi teha, vaadata – vähemalt vana roostes varustust. Paraad süvendab veendumust, et on olemas armee, kaitse, kellele saab toetuda. Isegi kui see pole tõsi, loob see turvatunde. Kahju on muidugi orkestrist, kes “pillid kokku pani“.“ (mees)

Julgeolekuohud

Üldiselt hindavad eestlased julgeolekuohte järgmisel viiel aastal Eesti riigi suhtes madalaks. Kõige tõenäolisemateks julgeolekuohtudeks peetakse kaitsmata idapiiri; Venemaa lähedust ja mõjuvõimu; lähipiirkonna autokraatlike riike, näiteks Valgevenet, kuid ka kauget Hiinat; paremäärmuslaste mõjuvõimu suurenemist Euroopas; vähest piirikontrolli; immigratsiooni; COVID-19 pandeemia küsimuste põhjal tekkivaid siseriiklikke konflikte; küberrünnakuid Eesti riigi vastu; energeetilist julgeolekut; usaldamatust NATO suhtes ning Euroopa Liidu liigset sekkumist Eesti poliitikasse ja tavaellu. Samas tuuakse välja, et ohuks võib kujuneda ka Eesti väljaastumine rahvusvahelistest liitudest.

„Mulle tundub, et turvalisus on väga hea. Ainuke risk, mida ma näeks on sealt Valgevene ja Venemaa poolt. Väike risk.“ (mees)

„Otseselt ei ole Venemaal siit midagi võtta peale selle, et meil on Läänemerele otsepääs. Strateegiliselt on see hea koht, aga siin ei ole mitte midagi.“ (mees)

„Mina viimasel ajal küll näeks rohkem Hiinat ja nende proovi enda mõjuvõimu laiendada. Ja teiseks paremäärmusluse tõus Euroopa riikides.“ (mees)

„Kindlasti piirikontroll. Kuna ma lendan palju, siis ma võin küll öelda, et piirikontroll võiks ikkagi tunduvalt parem olla.“ (naine)

„Aga kui nendest pagulastest rääkida, siis tõesti see, mis seal Leedu piiri peal tehti, seal pole meil mingeid tõkkeid neile ega midagi. Et kui sealt hakkavad sisse jooksma meile, siis see on tõesti turvalisuse küsimus, aga neid keda meil siia tuuakse, ma arvan, et nendega meil probleeme küll ei teki.“ (mees)

„Lisaks nendele rahvuslikele kriisidele on ka kliimapagulased tulevikus ääretult, ääretult oluline grupp. Ja mitte ma ei arva, et nad iseenesest meile ohtu kujutaksid, vaid just need rahvusvahelised pinged ja see, kuidas nendega käitutakse, ja mis riigid ette võtavad.“ (naine)

„Kui me oleme nii lõhestatud, siis on minu meelest ka välistel jõududel meid palju lihtsam rünnata.“ (naine)

„Minu meelest on tegelikult kõige suurem oht üldse maailmas küberturvalisus. Sest kui ühe hiire klikiga kõik kokku jooksutada, siis on täielik kaos ja siis ongi tulemus saavutatud. Et kõik me võime siin relvade ja püssidega, aga tegelikult on seda ka näha olnud meil korduvalt. On häkitud ka riigisüsteemidesse sisse. See ei pruugi üldse Venemaa olla, keda me kogu aeg enda ohuks oleme pidanud.“ (naine)

„Et ma just mõtlesin, et täitsa turvaline on, aga ainuke probleem minu arvates on energeetiline julgeolekuoht, et kuna me sõltume praegu nii palju väliselt elektrist.“ (mees)

„Hetkel ma arvan, et meie kaitsestrateegia on eriti ohus, tänu sellele, mis praegu Afganistanis toimub. Et ameeriklased põhimõtteliselt lihtsalt läksid Afganistanist ära ja jätsid kõik oma sõjatehnika sinna. Ja noh, kuidas nüüd võtta, et kas praegu saab NATO peale kindel olla või mitte. Ma ei ole selles päris veendunud.“ (mees)

„NATO on ennast juba nii maha mänginud, et sellesse on nii vähe usku. Isegi kui meil siin midagi juhtuks, on väheusutav, et NATO meile appi tuleks. Aga kunagi ammu oleksin ma seda uskunud.“ (mees)

„Ma arvan, et naabritega on suhted siamaani väga hästi. Ma ei tea, mis selle NATO-ga saab, see on omadega nüüd õhtul vist. Uus Ameerika president pani need kraanid nüüd kinni.“ (mees)

„Minu arvates on põhiküsimus, kas me oleme vabad või mitte, sisuliselt tulevad ikka korraldused kuskilt Brüsselist, kuidas Eesti käituma peab või mida me täpselt peame tegema.“ (mees)

„Kui me Euroopa Liidust ära läheme, siis noh, see on suur risk ja julgeolekurisk ka tegelikult.“ (mees)

„Ma vaatasin, et meie president oli Kiievis, seal oli mingi marss ja meie vormis sõdurid marssisid riigilipp käes. Ma ei kujuta ette, mis asi see nagu oli? Ma ei tea, mille pärast seda meie riigilippu seal näidata ja marssida meie sõjaväeriies. Seda marssi võib ka siin Eestis teha, miks seda teha Ukrainas. Milleks provotseerida?“ (mees)

Sarnaselt eestlastele hindavad vene emakeelega vastajad julgeolekuohte järgmisel viiel aastal Eesti riigi suhtes madalaks.

„Geopoliitiliselt ma ei usu, et keegi sooviks Eesti riiki vallutada. Näiteks Venemaal on olemas pääs Läänemerele Sankt-Peterburgi sadama näol, naaberriigid meid vaevalt tahavad. Ainuke võimalus on, et meil toimub mingi terrorismiakt.“ (mees)

„Miks peaks Eesti riik kellegi jaoks väärtuslik olema? Eesti meediale meeldib kirjutada, et Venemaa rikkus piire, Venemaa vaatab viltu jne. Mida aga saab Eesti Venemaale anda majanduslikult? No ei midagi. Eesti on laias laastus nagu koorem. Siin ei toodeta midagi, siin tehakse tööd ja käiakse poes. IT-sektor on arenenud. Mida veel? Siin pole tööstusi, siin pole sõjatööstust. Kuidas saab see riik potentsiaalsele agressorile, näiteks Venemaale, huvi pakkuda?“ (mees)

„Näiteks selline oht on minu arvates madal, mis oli hiljuti Valgevene ja Leedu piiril, kus Valgevene diktaator soovis kätte maksta Leedu riigile selle eest, et see Valgevene opositsiooni kaitseb. See, kuidas Valgevene ja Leedu piiri ületasid salaja Iraagi põgenikud ning ujutasid selle nii-öelda üle. Ma tean, et Eesti riik ehitab kaameratega kallist piiri, sealhulgas droonidega. Minu arvates on see vajalik samm, et ennetada selliseid probleeme. Me vajame igaljuhul tõhusamat piiri.“ (mees)

„Venemaa on nii võimas riik, et riigipiiri väljaehitamine ei takista vene riigi kallaletungi, kui nad seda tahaksid.“ (mees)

„Mulle näib praegu, et kuna me oleme Euroopa Liidus, siis Euroopa Liit võib mõjutada meie suhteid näiteks Venemaaga, Ameerikaga. Kui Euroopa Liit läheb konflikti Venemaaga siis võib Eesti saada Venemaa sihtmärgiks.“ (naine, 15–19 a)

„Ma kardan, kui NATOs tekivad mingid sisekonfliktid. Oletame, et Türgi ja Kreeka vahel tekivad probleemid, mis kandub üle Euroopa territooriumile. Siis jääb meil valik, keda me hakkame toetama ja kummale poole astuma. Aga muidu Eesti asukoht seoses sadamatega ei ole enam nii atraktiivne, seega arvan, et me ei äratata praegu eriti tähelepanu oma idanaabrile.“ (mees)

„Mina näen, et varsti tuleb meil tegeleda senisest enam Aafrikast pärit immigrantide ja kliimapaigulastega, kuna see muutub aina enam kõrbeks.“ (mees)

„Meie kõige suurem väärtus tänapäeva kliimamuutuste tingimustes ongi vesi, mida immigrandid siia otsima tulevad. See on suur oht“ (naine)

„Minu arvates on oluliseks riskiks see, et me sõltume majanduses ja elektritootmises täielikult muust maailmast. Kui kaubandus keeratakse kinni ja elektrit meile enam ei müüda, siis me sureme siin lihtsalt nälga.“ (mees)

Vastajatelt uuriti, kuivõrd tõenäoliseks hindavad nad hübriidsõja olukorda Eestis, et mõni riik või muu organisatsioon võiks varjatult mõjutada Eesti julgeolekut diplomaatiliselt, majanduslikult, valeinfo levitamise või sõjaliste vahenditega ilma otseselt sõda välja kuulutamata ning eesmärgiga survestada või mõjutada poliitikat või rahva meelsust endale sobivas suunas. Üldiselt arvavad eestlased, et valeinfo sihilik levitamine, näiteks Venemaa poolt vene emakeelega elanikkonna mõjutamiseks, on tänapäeval tavaline ja pidev, kuid küsimus on, kuivõrd inimesed suudavad seda infot filtreerida ja kui palju sellest infost vastu võetakse. Eestlaste hinnangul on Eestile ohuks see, et elanikkonna seas on suur osakaal vene emakeelega elanikke, kes ei kasuta üldse Eesti infokanaleid. Lisaks leiti, et hübriidsõja toimumist soodustab tänapäeva infotehnoloogia, mis võimaldab paljude inimesteni korraga jõuda.

„Venemaa populatsioon on nii suur, et seal on nagu piisavalt inimesi, kes jõuavad väärinfot levitada, tekitada, genereerida. Kui palju sellest vastu võetakse siin- või sealpool piiri, see on juba omaette küsimus. Aga ma arvan, et neil on lihtsalt võimalusi nii palju rohkem.“ (naine)

„On näha, et seda venekeelset tarbitakse päris palju, sellega võistelda on Eestil päris keeruline. Ega me ei saa inimestele peale suruda, et sa oled nüüd selles inforuumis või selles inforuumis. Inimene tarbib ikkagi infot sealt, kus tal mugav on.“ (mees)

„Tegelikult ma tooks mängu selle lõimumise teema natukene. Eestis on kuigipalju Vene kogukonda, kes ei ole integreeritud. Nooremad nüüd on. Aga sa ei saa ju kunagi nende meelsuses 100% kindel olla.“ (naine)

„Minu arvates on nii-öelda vanamoodne sõda kolinud just küberruumi, et hea näide oli sellest eilses Pealtnägijas, kus räägiti deepfake videodest, kuidas on võimalik väga lihtsalt mõjutada tuhandeid. Minu arvates ongi tuleviku sõjad kui sellised pigem küberruumis ja võib-olla eskaleeruvad lihtsalt hiljem füüsiliseks sõjaks.“ (mees)

„Olen Ida-Virumaa elanik, võin julgelt väita, et propaganda käib ja käib üsna aktiivselt. Propaganda toimub mitte positiivsest küljest, aga vastupidi, et Eestis on kõik halvasti, aga jõe taga on kõik korras. Näiteks tuleb sellist propagandat vene kanalitest: PBK (Pervõi Baltiiski Kanal), Rossija, RTVI kanalist, Sputnik jne. Neid igal juhul mitte keegi ei kontrolli ega tsenseeri.“ (mees)

„Väheusutav, et keegi siia tankiga tuleb. Alguses ehitatakse vundamenti, luuakse rahulolematuid inimesi ja sellele järgneb konflikt ning selle egiidi all saavad alguse mingisugused tegevused.“ (mees)

Samas vene emakeelega vastajate endi hinnangul on vene emakeelega elanikke siiski raske mõjutada, kui nad on Eestis elamisega rahul. Kuid julgeolekuohuks võib kujuneda see, kui Venemaal eluolu paraneb ja muutub siinsete vene emakeelega inimeste jaoks atraktiivsemaks elukohaks.

„Tahan öelda, et varasemalt olid teatud haavatavad grupid, keda võidi mõjutada Vene riigi poolt. Praegu need inimesed näevad, mis toimub teistes riikides. Ja nad saavad aru, et nemad elavad siin tegelikult päris hästi. Neil on olemas see, mida kaotada.“ (mees)

„Aga kui Putin lahkuks võimult ja Invangorod areneb muutudes atraktiivsemaks elukohaks, siis ma arvan, et Ida-Virumaal on piisavalt inimesi, kellel Eesti riigist oleks täielikult suva.“ (mees)

COVID-19 pandeemia raames on elanikud tundnud, et naaberriik Soome survestab majanduslikult ebamõistlikult Eesti elanikkonda.

„See, kes üle Soome piiri tuli, see ei saanud pärast tagasi uuesti minna. Päris kaua pidi eemal olema perest ja kõikidest. See takistas töötegemist ja perega koostelu.“ (mees)

„Kui eestlased siia Eestisse tulevad, siis nad ei saa sinna Soome enam tagasi, ei lubata neid, see tekitab erimeelsusi Eesti ja Soome vahel. Et ma näen seda ohtu.“ (mees)

Võõrriigi relvastatud rünnakut Eesti vastu lähitulevikus peavad nii eestlased kui ka vene emakeelega vastajad vähetõenäoliseks. Põhiliseks heidutuse argumendiks peetakse NATO-sse kuulumist, kuid suur roll on ka diplomaatial. Üldiselt ei nähta rahvusvahelisel tasandil Eesti riigis mingit olulist väärtust, mis soodustaks rünnakut ainult Eesti riigi

vastu. Rünnaku aluseks saab elanike hinnangul olla pigem ülemaailmne konflikt, mille vahele Eesti riik võib sattuda, näiteks NATO või EL-i killustumine. Pigem hinnatakse tõenäolisemaks rahvusvahelist küberrünnakut ja muid hübriidsõja viise.

„Mina ei arva, et füüsiline sõda praegu päevakorras oleks. Pigem on päevakorras hübriid- ja kübersõja teemad. Selles mõttes, et sellega saab nagu palju rohkem mõjutada, kui see, et sa lihtsalt saad mingi maalapi endale.“ (naine)

„Küberrünnak on vägagi tõenäoline. See on tõenäoline igas riigis. Need ressursid on vägagi olemas ja väga kergelt kättesaadavad. Kui keegi lihtsalt tahaks seda teha, siis see oleks vägagi võimalik. On tehtud juba tehnoloogia, et on võimalik teha e-attack, millega tehniliselt on võimalik mingi terve riigi kogu elektroonika välja lülitada, sealjuures siis autod, tankid, telefonid, kõik.“ (mees)

„Ma arvan, et Eestile tullakse kallale vaid ülemaailmsel põhjusel või ajendil.“ (naine)

„Ma ei usu, et keegi tuleb tahtlikult Eestit ründama. Ma arvan, et meie riik jääb siia vahele, kui kuskil peaks sõda algama. Otseselt keegi ei taha Eesti riiki, meil ei ole siin midagi.“ (naine)

„Üldiselt ei usu, kuna meil ei ole siin midagi. Me oleme niivõrd väike maalapp. Ma usun, et me jääme lihtsalt kahe tule vahale ja siis lõpuks lihtsalt võetakse meid maha lihtsalt. Ilmselt oleme juba selleks ajaks nii läbi omadega, ära rüüstatud, et siin ei olegi midagi võtta enam otseselt. Inimesi ei ole enam, kes vastu hakkaks.“ (mees)

„Läti kindlasti ei tuleks. Ainuke võimalus ongi Venemaa, aga samas neil ka ei ole mingit põhjust seda otseselt teha, eriti lähiajal. Ja noh, kui mingi riik kuskilt kaugemalt, siis ma lihtsalt mõtleks, et keegi seal üleval on suhteliselt hulluks läinud. Et miks just meie kõikidest riikidest?“ (mees)

„Ma arvan, et relvastatud rünnak Eesti vastu ei ole küll praegu küsimus. Nii kaua kui Euroopa Liit on piisavalt ühtne, siis ei tohiks küll tekkida erilist ohtu. Kui hakkab rohkem tekkima selliseid lahkuminekuid, nagu Suurbritannia ära läks, siis hakkab see NATO ka natukene killustuma ja siis võib tekkida mingi reaalne oht.“ (mees)

„Ma arvan, et lähitulevikus ei näe nagu seda ohtu. Aga ainult sellepärast, et me NATO-s oleme, et kui me seal ei oleks, siis ma arvan, et siis oleks see oht väga suur.“ (mees)

„Meil oli korra see oht pronksiöö ajal, kuid see näiteks, et pigem jätkati nagu hübriidselt, et päris sõdureid Venemaalt ei saadetud. Et ilmselt jah, see NATO ja Euroopa Liidu kaitse peaks olema ikkagi piisav.“ (mees)

„Ma arvan, et relvastatud rünnak on üsna ebatõenäoline, sest minu arvates on tänapäeval maailm juba nii kaugale arenenud, et riigid osakavad omavahel suhelda. Ma eeldan, et eriti Euroopas peaks olema ikkagi nii, et riigid suhtlevad omavahel kui on mingisugune probleem rahvusvaheliselt.“ (naine, 15–19 a)

„Pigem nagu proovitakse mõistlikult läbi rääkida.“ (naine, 15–19 a)

Hinnangud Eesti kaitsevõimele ja julgeolekutagatistele

Vastajate hinnangul tagab Eesti riigile julgeoleku võõrriigi rünnaku korral eelkõige rahvusvaheline koostöö NATO liikmesriikidega, ühised missioonid, liitlasvägede kohalolek Eestis, head suhted naabritega, kaitsevägi ja ka diplomaatilised suhted. Iseseisvat kaitsevõimet toodi välja vähestel juhtudel. Samas esines ka arvamust, et meil ei pruugi olla mingisugust julgeolekugarantiid, oleneb konfliktist.

„NATO-s ja Euroopa Liidus olek. Eks kindlasti ka oma kaitsetahe, et mõned oma inimesed üritavad ka ikkagi panustada sinna vabatahtlikuse alusel.“ (mees)

„Koostöö teiste riikidega on hästi tähtis.“ (mees)

„Liitlased, kes on praegu Eestis, seal Tapal.“ (mees)

„Ma arvan, et siin võib-olla isegi tavainimene ei mõtle selle peale, et meil on liitlasväed Eestis. Võib-olla paljud ei teagi seda või nagu ei tunnista endale, et need väed siin on meie kaitseks. Lihtsalt on see, on turvatunne tekkinud aastatega, et me oleme nüüd vabad ja nii see jääbki. Aga see võib olla natukene uinutav ühiskonna jaoks.“ (mees)

„Meie diplomaadid, osalemine ühissmissioonidel.“ (naine)

„Kõige parem on koostööd teha ikkagi oma Balti riikidega. Ei teagi – see Rootsi on ka selline võimas riik eks, kellega võiks nagu koostööd teha. Vaevalt siin Venemaa hakkab nüüd üksikult Eestit või Lätit või Leedut vallutama, et kui võtab, siis ta võtab kõik korraga, et siin pole üldse midagi.“ (mees)

„Reservväelased ja ka tegevväelased. Ja võib-olla ka NATO. Aga kes seda teab, kuna neil on aega ka vaja siia jõudmiseks.“ (mees)

„Me ise kaitseme ennast, ma tahtsin seda öelda. Lisaks vabatahtlikud koolituse saanud inimesed Kaitseliidus jne.“ (naine)

„Igaüks saab ikkagi vaadata oma poole pealt, et kuidas, mida ja kui palju ta saab ära teha. Mitte, et me lihtsalt istume käed rüpes ja ootame, et siis riigipoolne sõjavägi lihtsalt tuleks ja meid aitaks. Ikkagi igal kodanikul võiks olla see kohustus, et oma riiki ise kaitsta.“ (naine)

„Kui peakski tulema mingisugune võõrriigi rünnak siis mina küll selles mõttes turvaliselt ei tunneks, sellepärast et palju loeb ka reageerimiskiirus.“ (naine)

„Võin öelda, et Eestil pole enda kaitseks praktiliselt ressursse, välja arvatud NATO-lootus. Ja ma arvan, et NATO ja teiste impeeriumite juhtide arutelu on konfliktisituatsioonis Eesti marginaalne argument.“ (mees)

Vastajatel on madal teadlikkus sellest, kuivõrd suur on Eesti reservvägi tööealisest elanikkonnast, selle suuruseks arvatakse olevat 20–70% tööealisest elanikkonnast (tegelik osakaal on 3%).

*„Ma arvan, et neid peakski olema siis suhteliselt enamik mehed. Ehk siis äkki mingi 40%.“
(naine, 15–19 a)*

„Tahaks loota, et see võiks ikka olla üle 70%.“ (naine)

Tehti ettepanek tõsta elanikkonna teadlikkust reservväe suurusest.

„Tahtsin lisada, miks seda infot kuskil ei levitata. Kui me teaksime, kui palju meil on reservväelasi, tunneksime end rahulikult, magaksime rahulikult, kui teaksime, et meil on kaitsjaid.“ (naine)

Vastajate hinnangul on Eesti riigi julgeoleku tagamiseks välisriigi rünnaku korral reservväelased vajalikud, kuid tööealise elanikkonna suhtes on selle suurus ebaproportsionaalselt väike ja sõjalise rünnaku korral ei tuleks Eesti ilmselt üksnes reservväega toime. Kindlasti peaks olema kaasatud sõjalisse tegevusse liitlased, kes peaksid siis ka kiirelt reageerima. Samas toodi intervjuudes välja, et reservväe toimetulek sõltub ka konfliktist – kes ja kuidas ründab. See omakorda mõjutab ka hinnangut, kas Eestis peaks osutama relvastatud vastupanu välisriigi rünnaku korral või mitte. Pigem ollakse seda meelt, et Eesti peaks esmajärjekorras tegelema heidutuse ja diplomaatiaga. Oli ka arvamust, et reservväe toimetulekut sõjalise konfliktiga ei peaks ühiskonnas hindama reservväelaste arvu lõikes, vaid kogu ressursi ulatuses.

„Reservväelaste olemasolu on vajalik. Kui me loodame ainult liitlastele ja mingit initsiatiivi ise ette ei näita, siis ma tahaks näha, kes tahab tulla siia lihtsalt niisama meid kaitsma, kui me ise ei näita üldse midagi välja.“ (naine)

„Ma arvan, et me oleme kõik oma mugavustsoonis ja loodame, et liitlasväed aitavad meid, kui vaja. Esmane kaitse peab olema ikkagi siit meie poolt ja me peame nii kaua vastu pidama, kuni keegi meile appi saab tulla. Aga kui meil puudub võimekus, teadlikkus ja tahtmine, siis see vastu pidamise võimalus on ka üliväike. 3% reservväelasi tööealisest elanikkonnast, see on ilmselgelt liiga väike arv, samas kaitseväge ei ole meie väikse riigi jaoks väga mõistlik majanduslikult üleval pidada.“ (naine)

„Ma arvan, et appi meile tullakse. Küsimus on, kui kiiresti sellele otsusele jõutakse, et nüüd on vaja meile muud väed appi saata. Meie idanaaber on ikkagi piisavalt suur, et seal ei ole asi nagu päevades. Seal on abijõud vaja tundides. Kui sa natukene otsustega hiljaks jääd, siis ükshetk me avastame, et ei olegi enam võib-olla midagi päästa.“ (mees)

„Mina arvan, et Eesti vastupidavus oleneb, kes on ründaja. Kui suur on ründaja tagala. Kui võib-olla mingi väiksem riik ründab, siis Eesti reservvägi on kindlasti, kes saab sellega hakkama, et me ei saa oma poisse maha teha.“ (naine)

„Isegi kui 50% meessoost elanikkonnast teeniks kaitseväes, siis ikka ei piisaks. See sõltub sellest, kui millised rünnakud on ja kui kaua peame vastu pidama. Meil ei saa olla miljoni-pealist armeed, kui meil on ainult miljon elanikku.“ (naine)

„Ma ise arvan, et otseselt mingit suurt reservväe massi ei olegi vaja. Peame lihtsalt oma strateegilised kohad suutma ära kaitsta, et inimestel oleks vesi ja elekter olemas. Kui meil oleks õhutõrje olemas, pommivarjendid, siis ma ei näe küll põhjust, miks me ei peaks vastu pidama.

Massiga pole enam ühtegi sõda olnud, et keegi tuleb saja tuhande sõduriga piiri tagant üksteise selja taga hanereas ja püssid käes. Seda on kõik viimased sõjad näidanud, et kellel on õhuvägi, õhutõrje piisavalt tugev, see suudab sõja võita ka. Iraagil oli 1,3 miljonit sõdurit, aga mis sellest kasu oli, kui Ameerika suutis õhuväe endale võtta. Kui sa õhust ründad, siis on juba raske. Sul võib seal maas olla neid inimesi nii palju, aga sa ei suuda ju lennukeid ja pommitajaid kuidagi sealt alla lasta.“ (mees)

„Mina ka ei usu, et Eestil oleks väga sellist võimekust, kuna meie põhiline õpe käib metsades, ja siis maas roomates, aga sõda käib ammu-ammu juba ainult õhus. Keegi ei tule enam mööda maad. Palju lihtsam on õhust üle lennata ja kõik. No kes ikka maas sõdib, määrib ennast enam? Tänapäeval on see asi kõik nii moodsaks läinud, et meil ei ole isegi, et meil ei tule isegi reaalselt inimesed reaalsete lennukitega, vaid meist lendavad lihtsalt droonid üle ja ongi kõik. Meil ei olegi, keda sa lased seal? Sa lased selle drooni alla, aga samal ajal inimesed juba putitavad järgmist püsti.“ (mees)

„Meil ei ole õhuväge. Selles suhtes ei ole meil vastupidamiseks väga palju võimalusi.“ (mees)

„Ma usun, et esialgu ikka suudaksime vastu pidada sõjalise rünnaku korral. Kui meil toimuvad regulaarselt igasugused õppused ja asjad, siis tegelikult meil on see valmisolek ju olemas kuigi palju. Iseasi, et meid on lihtsalt nii vähe, et oleneb, mis massiga see võõrriik nüüd peale tuleb. Kuskilt maalt me ikkagi jääme lootma oma liitlaste peale.“ (naine)

„Sõltub muidugi rünnaku ulatusest ja aatompommi vastu ei aita miski, aga sihuke esmane kaitse on minu meelest küll tagatud ja ka võimekus.“ (naine)

„Ma seni olen koguaeg arvanud, et kui meil selline militaarsüsteem on, et siis on nagu järelikult okei, kui on puudu, siis tehtaks midagi muud.“ (naine)

„Võib-olla saame hinnata mitte kvantiteedi, vaid näiteks kvaliteedi järgi. Näiteks kui võimas on meie kaitsejõud – inimesed, tehnika, teadmised jne.“ (naine)

„Kui rääkida sellest, et kas Eesti Kaitsevägi suudab kaitsta Eesti elanikke sõjaolukorras, siis ei. Minu arust, on meile tähtis diplomaatia ja sõjaolukorra ära hoidmine.“ (naine)

„Kui vastased ründavad meid tõsiselt, lõppeb see massilise genotsiidi ja hävitamisega. Seetõttu on mõttetu neid sõjaväelasi kasvõi üheks päevaks mobiliseerida. Kuid kui investeerite tehnoloogiatesse, mis suudavad teha midagi, nagu uued tankid, siis võib see põhimõtteliselt end ära tasuda.“ (mees)

„Ja neist, kes arvavad, et Eesti Kaitsevägi kaitseb meid mingite välisvaenlaste eest, on mul siiralt kahju. Meie armee, keda ta sisuliselt kaitsta saab? Kaks lennukit ja kaks tanki, kas keegi saab seda tõsiselt võtta?“ (mees)

„Kui puhtalt reservväe suurusele otsa vaadata, siis muidugi ma arvan, et igaüks ütleks, et seda on vähe. Aga lihtsalt kõik tunnevad ennast Eestis nii turvaliselt, et nad ei tunne, et nad peaksid sellesse nii palju praegu panustama.“ (naine)

Vene emakeelega vastajate seas on enam neid, kes arvavad, et kaitsevägi peaks koosnema elukutselistest kaitseväelastest, kelle motivatsioon Eesti riiki kaitsta oleks nende

hinnangul tugevam ning see soodustaks ka professionaalse reservväe tekkimist. Vene emakeelega vastajate arvates on enamikul noortel meestel madal kaitsetahe nii enne kaitseväge minekut kui ka sealt tulles.

„Praegu on meil ajateenistuses noored poisid – mitte-professionaalsed sõjaväelased. Tegelikult peaks meil olema professionaalne reserv, kes suudab iseseisvalt konfliktidega toime tulla.“ (mees)

„Meil peavad kõik läbima kaitsevägeajateenistuse. Prantsusmaal näiteks ei ole kohustuslikku ajateenistust, nende sõjavägi koosneb inimestest, kes on sinna vabatahtlikult läinud, ja neil on tugev armee, sest inimesed ise on seda tahtnud. Aga meil sunnitakse minema, läbid selle ettevalmistuse ja siis sul enam ilmselt ei ole mingit soovi oma riiki kaitsta, see muidugi sõltub inimesest, aga ma arvan, et üldiselt ei ole.“ (naine, 15–19 a)

Hinnangud elanike kaitsetahtele

Sõjaohu korral oleksid osad eestimaalased valmis kaitsma Eesti riiki, kuid on ka vastupidise hoiakuga isikuid. Vastajate hinnangul oleks sõjaolukorras elanike riigikaitse osalemise põhilisteks takistuseks teadmiste ja oskuste puudus. Lisaks mõjutavad otsust mitte sõtta minna laste olemasolu, tervislikud põhjused, surmahirm, kõrge vanus, valitsuse usaldamatus ning uudse olukorraga toimetulek.

„Tegelikult kui me mõtleme reservväelaste peale, siis nende hulk on tegelikult väiksem kui nende hulk, kes ei ole nii-öelda hõivatud. Kui mõelda sõjaolukorra peale, siis peaks ikkagi iga eestlane enne teadma, mis roll tal sõjas on vaja täita. Sest iga eestlane peaks kaitsma oma riiki.“ (mees)

„Minul puuduvadki need teadmised, oskused, et mida ma peaks tegema. Ma arvan, et ma tekitaks rohkem segadust kui ma läheksin oma supikulbiga või noh, ma ei tea millega siis. Et mida ma võitlen, ma pigem jah, ilmselt loodaks kellelegi teisele.“ (naine)

„Väikeste laste kõrvalt nii väga ei läheks.“ (naine)

„Mina pigem läheks. Ma arvan, et sinna eeslinile ei läheks, äkki kuhugile taha poole.“ (mees)

„Ma arvan, et läheks ikka, aga küsimus on nagu selles, et ma kardan, et ma ei oska midagi sellist teha, ma ei ole sellist õpet, isegi mitte koolis valikkursusena saanud. Ma kardan, et läheks väga keeruliseks.“ (naine)

„Näiteks kui praegu peaks midagi juhtuma, siis ega ikka ei tea küll, kuhu koguneda või kuhu abi pakkuda.“ (mees)

„Jah, mingid tervislikud probleemid kindlasti ja lapsed ilmselgelt ei saa sõtta minna, ei ole mõtet. Ja siis ilmselt see osa inimesi, kes lihtsalt ei ole nõus minema. On nii hirmul enda elu pärast või ei ole see riigikaitse soov nii suur.“ (naine, 15–19 a)

„Välismaalased, kes on kolinud Eestisse. Või siis mingid pagulased. Ise olen kuskilt põgenenud ja nüüd peaksid hakkama mingit pidi teist riiki kaitsma? Ma arvan, et nad pigem ei teeks seda.“ (naine, 15–19 a)

„On hästi palju inimesi, kes tunnevad, et Eesti riik on neid nii öelda alt vedanud või neile ülekohut teinud või mitte nende õiguseid järginud. Eks sellised inimesed põgenevad, kes tunnevad, et Eesti riik on neile liiga teinud.“ (naine, 15–19 a)

„Vanemad inimesed, kes on ise nagu sõdadega kokku puutunud, või nende lähedased on viga saanud või surma saanud näiteks. Võib-olla neil ka siis pole enam seda julgust või suurt soovi sõtta minna.“ (naine, 15–19 a)

„Mina ilmselt lahkuksin Eestist, sest ei taha jääda sinna, kus käib sõda.“ (naine, 15–19 a)

Üheks põhiliseks taksituseks on ka isikupõhise tegevusplaani puudumine sõjaohu korral. Seetõttu puudub ka enamikel elanikel ettekujutus sellest, mis võimalused on neil Eesti riiki kaitsta. Vastajate hinnangul tuleks teadlikkust käitumisjuhistest kindlasti tõsta. Teadlikkuse tõstmiseks võiks toimuda koolides riigikaitseõpetuse kaudu, erinevatele vanustele suunatud avalike ürituste, sotsiaalmeedia, otsepostituse infokirjade, koolituste jne abil. Aga üldiselt peaks vastajate hinnangul olema kriisiolukorras valmisolek üks tavaelu osa, mis ei tohiks jääda ühekordseks kampaaniaks. Oluline on, kuidas ja kellele seda infot suunata, et inimestes ei tekiks ka tõrge infot vastu võtta.

„Selles mõttes, kui sõjaks läheb, siis kust ma selle relva saan? Kuhu ma pean minema? Ma tean, et Tallinnas on neid kolm vist? Jalavägi, õhuvägi, tankitõrje vist oli ka? Kolm vist oli kokku? Eks ma pean siis nüüd sinna minema või mulle tuuakse või? Kuidas see kõik peaks välja nägema? Ma ei tea, et neil oleks nii palju varustust, ma ei usu, et neil oleks kuulivesti, kiivreid, neid kõikidele inimestele anda. Ma arvan selle jaoks peaks olemas kuskil mingi suur angaar või selline nagu koht, kus tõesti... Kui läheb sõda lahti, et ma sõidan autoga sinna, ma panen oma autosse relvad ja laskemoonad – kõik panen täis, panen õhutõrje sinna autole sappa ja lihtsalt ma lähengi kuskile. Istun omaette ja kui lennuk lendab, panen, ja ongi alla tulnud see lennuk. Aga no, see asi on nagu täiesti võimatu, hakata inimesi läbi helistama või kirja saatma, et meil on nüüd sõda lahti, et tuleme nüüd kiiresti, et tead küll, kuhu tulla, tule siia „Kännu üks“, „Muru kaks“ või... Ei ole seda, minu arvates. No võib-olla kuskil väes õpetatakse, näidatakse seda ette, et mismoodi käituda, et kuhu tulla, et ma pole sellega kursis.“ (mees)

„Kui homme algaks sõda, siis ma lihtsalt seisaksin, vaataksin peeglisse, mõtleksin, et mida ma nüüd teen? Mul ei ole õrna aimu ka, mis ma peaks tegema.“ (naine, 15–19 a)

„No mina arvan, et Eestis võimalusi nagu väga palju ei ole. Mul ei ole ju endal tanki keldris ega midagi muud. Aga mina isiklikult olen oma piirkonnas kriisirühmas, kes teab, kuidas mobiliseerida inimesi, kuidas jagada infot, kust leida vett jne. See on kindlasti üks koht, kus saan sõja korral abiks olla. Võib-olla kui eesliinis ei saa, siis ka tagalas peavad asjad korras olema.“ (mees)

„Aitaks põgenemine. Muud polegi. Ei no, naisterahvana, mida ma teha saaksin? Kõige lihtsam on, et võtad oma kallimad asjad ja lihtsalt põgened.“ (naine)

„Ma saaksin näiteks oma kaasvõitlejatele teha hommikul putru. Teist võimalust ma ei näegi. Ma ei tea, mida ma teeksin siin Eesti riigi kaitseks, mismoodi ma välja astuks? Mul pole õrna aimugi.“ (mees)

„Kõigepealt alustaks sellest nii-öelda oma kodu ümbrusest, et igaüks kaitseb ikkagi oma. Igaüks vaatab seda, et saaks ise. Kui sa ise oled suutnud ennast kuidagi ära kaitsta, siis sa saad vaadata edasi, laiemalt seda pilti, et kuidas sa saad siis teisi aidata. Mida sa saad omalt poolt teha, et siis riigikaitset suurendada. Saad mingit esmaabi, saad kuidagi toetada omalt poolt, et oleks siis indu ja tahet üldse riigikaitsmisega edasi tegeleda.“ (naine)

„Mis on see asi, mida saab reaalselt tavainimene teha, kes pole üldse isegi valmistunud selleks? Tegelikuses ei tea me mitte midagi. Ma saan aru – see esmaabi, muidugi. Aga seda annavad ka arstid või inimesed, kes on läbinud esmaabi koolituse. Seda ei saa anda inimene, kes ei ole korrakski näinud verd voolamas kellegi seest. See on suhteliselt jabur, et iga inimene ei saa tegelikuses teha midagi, kui nad seda ei oska ja neile ei ole öeldud midagi selle kohta.“ (mees)

„Ainult Kaitseliidu liikmetel on vist teadmine, mida sõjaolukorras teha – nad kogunevad igal nädalavahetusel ja treenivad mingeid manöövreid. Kuid selleks, et suurendada võimalust, et rahvas oskaks ennast kaitsta, peab ka rahvast õppustele kaasama. Meil seda ei ole. Meil reservväelasi kaasatakse üks kord kahe aasta jooksul ja ainult kaheks nädalaks. Lähevad metsa, suitsetavad, panevad telgi üles ja heidavad telki pikali. Seda, mis reaalselt aitaks, näiteks mingi juhised rahvale, seda ei ole. Meil ainult Tik-Tok’erid jalutavad ringi, „meie kaitsjad“. (mees)

„Narva Kolledžis toimusid iga-aastased kriisikohtumised, kus räägiti mis peab kodus olema, mida kasutada jne. Seal ei olnud muidugi juttu graanaatidest. Oli selline üldine kohtumine, kus osales alati üle 30 inimese.“ (naine)

„Informeerimist peab suurendama. Peab rääkima inimestele milline on tegevusplaan. Inimesed reaalselt ei tea, mida nad tegema peavad sõjaolukorras. Kuhu minna? Kelle poole pöörduda? Kuhu helistada? Esmalt peab informeerimist suurendama. Sest seda, mida praegu tehakse, näiteks brošüürid, kriisi internetileheküljed – see absoluutselt ei tööta. Tuleb teha näiteks infolauad kaubanduskeskustes, infotelgid üritustel. Tuleb inimesi kaasata, et see oleks huvitav. Mitte nii, et kaks morni meest seisavad telgis ja midagi jõmisevad. Seda tuleb teha loovalt vastavalt vanusele ja emakeelele.“ (mees)

„Kui sõda hakkaks, esimene asi oleks kindlasti side, mis maha võetakse. See tekitaks tõesti sellise probleemaatilise koha võib-olla, et kuidas suhelda?“ (mees)

„Ma arvan, et sõjategevuste puhul on riigil mingid plaanid olemas, luure töötab normaalselt. Koroonaviiruse puhul praktika näitas, et ükski riik ei suutnud olukorraga hakkama saada. Vähe oli neid, kes olid selleks valmis. Seega ma arvan, et selle kriisiga ei saa võimalikku sõjaolukorda võrrelda. Kindlasti ei olnud plaane välja töötatud epideemiaga toimetulekuks. Sõjategevuste puhul, ma arvan, et plaanid on olemas. Sest sõjaoht on alati.“ (mees)

„Ma arvan, et enamik arvaks, et see info jagamine sõja kohta on mingisugune täielik jama. Millegipärast mul on vähemalt selline tunne, et kõik ikka usaldavad NATO-t. Nad ei kujuta ette, et mingi sihuke asi võiks juhtuda.“ (naine)

Vastajatelt uuriti, kuidas nad suhtuvad riigikaitselistesse sundkoormistesse sõjaolukorras. Üldiselt on vastajad sõjaolukorras sundkoormistega nõus. Kuid esines ka arvamust, et sõjaolukorras võib inimese käitumine olla hoopis midagi muud kui rahu ajal.

„Mina isiklikult aitaks küll, sest kui see reaalselt aitab Eesti riiki kaitsta sõjaolukorras, et Eesti riik jääks Eesti riigiks, siis muidugi ma annan enda panuse. Kui me pärast kaotame Eesti riigi, siis pole üldse mul sellest majast või korteris tolku, et nii või naa jään ilma siis.“ (mees)

„Jah, praegu küll annaks, aga reaalsus on ju midagi muud. Lõpuks kui tulebki see sõjaolukord, siis võib-olla need kõige kõvemad inimesed, kes mõtlevad, et teeks nii ja teeks naa, aga võib-olla keerab neil ka katus ära. Siis on see pingeline olukord ja inimesed võivad ka ju psüühiliselt natuke veiderdada. Aga muidu küll jah, toetaks igatmoodi.“ (naine)

„Praegu võid öelda küll, et annad auto või maja, aga reaalses olukorras ei tea. Tegelikult ongi niimoodi, et sa võid öelda, mis tahad, aga tegelikult, sa ei tea ette mida sa teeksid paanikaolukorras. Siis on inimesel suur paanika, šokk, ja ta võib teha midagi täiesti ootamatult. Ta võib öelda praegu isegi, et võtab relva kätte ja läheb piiri äärde, aga reaalselt võib hoopis nööri kaela panna. Et kunagi ei tea, mida inimene teeb paanikaolukorras.“ (mees)

„Mis puutub kinnisvarasse mastaapse relvakonflikti puhul, on kahtlane, kas seda mulle pärast tarvis on. Kui seda läheb kellelegi vaja, siis hästi – palun, kasutage!“ (mees)

„Ma saan aru, et põhiseaduses on selline punkt kirjas, et pead oma riiki kaitsma. Aga praegusel hetkel sellel põhiseadusel ei ole mitte mingit tolku ka, see on ilmselgelt arusaadav paljudele eestlastele, see on naeruväärne.“ (mees)

„Mingi piirini olen valmis loobuma, aga et see ongi, et kus piir läheb. Kui riik võtab minult kõik ära ja ma ise jään kuskile tänava peale ja ilma toiduta ja lihtsalt loovutan oma elu, siis nii kaugele ma kindlasti ei oleks nõus minema. Aga mingi piirini absoluutselt, kui keegi vajab abi, siis kindlasti ma annaksin. (naine, 15–19 a)

„Ma olen selle seaduse kohta lugenud. Kuid mina suhtun sellesse väga negatiivselt, sest minu meelest ei ole õige kasutada inimese kinnisvara või muud vara sõjalistel eesmärkidel, ma ei usu, et näiteks, et see kergsõiduk eriti aitaks mingite vägede vastu. See tähendaks lihtsalt auto äraandmist, aga see ei maksa kaks eurot. Meil läheb osa riigieelarvest sõjaväetehnika peale ja las kasutatakse seda tehnikat.“ (naine, 15–19 a)

Ettepanekud teenistusmotivatsiooni tõstmiseks

Vastajatelt uuriti, kuidas saaks nende hinnangul tõsta noormeeste motivatsiooni liituda vabatahtlikult ajateenistusega. Tehti ettepanekud, et vähendada füüsilise treeningu osakaalu ajateenistuses; tervislikel põhjustel kõrvale jäänud noormeestele võiks pakkuda alternatiivseid kooolitusi; võiks tõsta ajateenistujatele pakutavaid toetussummasid; pakkuda võimalust läbida ajateenistus vanemas eas; lühendada ajateenistuse aega; informeerida rohkem oskustest, mida on võimalik omandada ajateenistuses, näiteks tulirelva kasutamise oskus, tasuta autojuhilubade saamise võimalus, esmaabi oskuste omandamine; murda „halvad kogemused ajateenistuses“-müüte; soodustada rohkemate

noorte osalemist vabatahtlikes kaitseorganisatsioonides; teha ajateenistuse kampaaniat ka naistele.

„Ma arvan, kes füüsiliselt ei ole nii tugevad, need saavad, suudavad vaimselt teha. Mis iganes, droone lennutada, et seda võiks laiendada. Need, kellel IT pool on tugevam, et milleks ta siis sinna kätekõverdusi peab minema tegema, kui ta sellega hakkama ei saa – tal ei ole motivatsiooni. Teha mingisugused kursused, õppused, teha natukene nagu mängulisemaks. Ei pea nii üksluine olema, et teeme nüüd kõik kätekõverdusi ja jookseme metsas ringi.“ (mees)

„Tegelikkuses võiks ajateenistust mitteläbinutele olla ka mingiks ajaks mingisugune väljund. Kasvõi mingisugune nädalavahetus, kus neile tehakse siis mingisugunegi koolitus, et ei pea siis minema kohe sinna kaevikusse. Eks olen ise üks nendest, keda sõjaväkke ei võetud. Ma tahtsin väga minna, aga mind ei võetud. Tegelikult olen ma selle üle väga kurb, et ma ei ole saanud mitte mingisugust väljaõpet, kuigi mina isiklikult oleks seda tahtnud.“ (mees)

„Igas vanuses saame ju kuidagi kasulikud olla, aga kui meil on mingi probleemi tõttu jäänud mõned aastad tagasi käimata, siis me ei pööragi sellele enam tähelepanu. Meil ongi nagu, et läks, siis läks. Aga kui meil on reaalselt võimalus ka edaspidi sellega tegeleda, siis ma usun ka kolme-, neljakümne-aastased inimesed pöördusid sinna kaitseväge poole, et saada sealt mingit õpet. Aga kui see pole lihtsalt võimalik, millegipärast ei võeta neid niimoodi vastu sellistele õpetele, siis ei lähegi keegi sinna enam. Mina lihtsalt see hetk ei saa tulla ja pärast teie mind ei võta.“ (mees)

„See võib olla elukestev õpe, et tõesti nagu endale teadmiseid, kogemusi saada. Kui ma saan kutse ja ma käin arstlikul komisjonil ära ja mulle pannakse tempel – mittekõlblik. Ma tean, et mul on olemas käed, mul on olemas sõrmed, et võib-olla tõesti nagu selleks teha siis nagu eraldi selline kool, kus saaksid inimesed selle kursusel osaleda. Sa lähedki nagu kooli, kus sulle õpetatakse seda tarkust, et see ei ole ainult relva laadimine ega pöranda pesemine. See kool oleks väga hea lahendus sellele, et midagigi vähemalt õppida seal, midagi kasulikku oleks riigile, kui mingi vajadus tekib.“ (mees)

„Minul näiteks tuli peale kutsekooli kutse kaitseväkke. Minul oli aga nii kiire, et mul oli juba alustatud oma elu – elukaaslane, kodu- ja autolaen, töö. Ajateenistuse kutse jäi minu jaoks natuke hiljaks, ma olin juba oma elu alustanud. Pangale pead ikkagi edasi maksma mingit raha. Et see kaitseväge ei kata seda ära, siis ma pean ikkagi leidma selle allika, kust seda raha saada. Aga kokkuvõttes jäi mul tervise taha see, et ma ikka kaitseväkke ei läinud. Kui oleksin läinud, oleks mul see päris keeruliseks läinud. Kui inimene on hakanud oma elu elama, siis võiks kuidagi sealt panga poolt tulla keegi vastu mulle. Pärast olen midagi võlgu.“ (mees)

„Kolm kuud versus 8 või 11, see vahe on hiiglaslik ja see vahe tegelikult mõjutaks väga-väga palju seda, kui paljud oleksid valmis vabatahtlikult ajateenistusega liituma.“ (mees)

„Kui mul oleks täiesti vaba elu ja mul poleks mitte ühtegi kohustust, siis ma mõtleks loomulikult sellele, et minna sinna. Aga muidu mulle tundub nagu üks aasta jääb vahele elust.“ (naine, 15–19 a)

„Kõigile see ei aitaks kaasa, aga ma tean, et sa saad näiteks autojuhiload seal sees teha.“ (naine, 15–19 a)

„Anda mingeid privileege, näiteks kuhugi õppeasutusse astumisel.“ (naine, 15–19 a)

„Aga ma arvan, et kui sõjavägi tehakse vabatahtlikuks, siis seal põhimõtteliselt ei käikski inimesi. Ainuke võimalus ongi see kohustuslikuna hoida.“ (mees)

„Ma ise pole käinud seal, aga ma arvan, et mis enamasti ikka mõjutab, et miks inimesed ei taha minna, on igasugused kuulujutud, mis räägitakse, mis hirmutavad. Tehakse hullemaks, kui see tegelikult on. Ja kindlasti see, mis siin Vene ajal oli. See ikkagi siamaani inimesi hirmutab ja kõik jutud, mis räägitakse. Pigem on ära hirmutatud inimesed sellega.“ (mees)

„Minu tutvusringkonnast, kes hiilisid välja ajateenistusest, on just sellepärast, et praegu koroonast pärast surutakse seal peale vaktsiini. Ütlevad küll, et ei ole kohustuslik see vaktsiin, et kui tahad sõjaväkke minna. On inimesi, kes ei taha vaktsiini teha, põhimõtete pärast lihtsalt. Ja sõjaväes ongi praegu niimoodi, et kui sa vaktsiini ei tee, siis sa saadki linnaloale ainult kaks korda.“ (mees)

„Minu tütar oli enne Kaitseliidus ja liitus kaitsevägega, kuna see on tema missioon. Ta tahab sellega tegeleda ja tahab head teha nii-öelda.“ (naine)

„Pigem just reklaamida rohkem naistele ka seda, sest päris paljud on tänapäeval selle poolt, et sooline võrdsus.“ (mees)

„Noorukid ei taha minna sõjaväkke, sest nende elu on mugav. Aga nad ei kujuta ette, et ajateenistuses on ka mugav elu – neile antakse süüa viis korda päevas, pestakse, puhastakse, ravitakse hambaid. See on reaalselt nagu pioneerilaager. Ma ei saa aru, milles probleem on?“ (naine)

„Ma arvangi, et raha motiveeriks, sest tänapäeval kui mingi inimene on juba tööle ära läinud ja siis tuleb sõjaväekutse, kui ta ütleme, ongi mingi normaalne töökoht, teenib võib-olla mingi selline 1300–1400 eurot kuus, saab kätte, siis ta ei hakka sul elu sees oma töökohal ütlema, et head aega, ja minema kuskile kaitseväkke, kus ta saab 100 eurot kuus.“ (mees)

Elanike hinnangul võiks naistel olla võimalus läbida ajateenistus. Arvamused selles osas, kas see peaks olema vabatahtlik või kohustuslik, on erinevad.

„Kui naistele muutub kohustuslikuks ajateenistus, siis mul ei oleks selle vastu midagi. Poiste emotsioonide ma ei tea, aga kui päriselt oleks minek või on teada värk, et see on kohustuslik ja näiteks enne seda käiks ka gümnaasiumites see riigikaitsetund, siis oleks okei.“ (naine)

„Mina ka kunagi, kui ma olin noorem, 18, mõtlesin, et käiks ära. See tundus isegi huvitav. See tunduski vägev väljakutse. Tahtsin teada, kuidas ma tüdrukuna vastu peaksin. Aga siis, kui ma sain lapsed, siis ma mõtlesin küll, et enam ei tahaks perest eemal olla. See ongi niimoodi, et teatud vanuseni, et kui sul tõesti pere ei ole ja lapsi ei ole, et siis miks mitte minna. Aga kui on lapsed, siis ei.“ (naine)

„On vist olemas selline organisatsioon nagu kodutütred? Miks mitte sinna saata tüdrukud laagrisse, las käivad seal. Sealt saavad ju ka oma elutarkust ja panevad seal relvi kokku ja teevad täpselt samasuguseid asju nagu teevad poisid.“ (mees)

„Ma olen 17 küll, aga gümnaasium ei ole veel läbi ja kuidagi elu hakkab peale suruma ja aja leidmine ajateenistuse jaoks oleks raske.“ (naine, 15–19 a)

„Kui meil isegi oleks (kohustuslik) naiste ajateenistus, siis maksimaalselt me suurendaksime armeed kaks korda – sajast tuhandest saaks näiteks kakssada tuhat, see on ikka vähe.“ (mees, 15–19 a)

„Ma arvan, et on küll olulised. Eriti nendele naistele, kellel on huvi või ei tea mis see täpselt tähendab, et siis nad saavad mingi ülevaate sellest. Ma arvan küll, et on oluline.“ (naine)

Hinnangud teenistusvälistele kaitseorganisatsioonidele

Vastajate teadlikkus kaitsetegevusega seotud vabatahtlikest organisatsioonidest on madal. Samas peetakse neid vajalikeks organisatsioonideks. Vastajate hinnangul tõstab nendes organisatsioonides osalemine kindlasti kaitsetahet, näiteks ollakse enam valmis kaitsevaldkonnas tegutsema.

„Mina arvan, et ikkagi meie Kaitseliit on liiga vähe pildis. Me räägime, et see tavainimene oleks üldse valmis riigikaitseks välja astuma. Siis võiks olla ka näiteks seda, et ka noorte seas Kaitseliitu rohkem promoda, rohkem kuidagi kasvatada noori riigi patriootideks, kes oleks valmis riigi eest välja astuma. Ma arvan, et see on kindlasti vajalik, et ka rahvas oleks ise valmis oma riigi eest välja astuma. Aga mina ütlen ausalt, et inimene, kes pole võib-olla kunagi relvadega kokkugi puutunud, et mida ta seal riigikaitsele oskab peale hakata? Ta juba sellepärast mõtleb, et mis ma sinna lähen, ma ei oska seal midagi teha.“ (naine)

„Mina näiteks ei kvalifitseerunud kaitseväge terviselikel põhjustel. Ma arvan, et ma ei tahaks kohe kuhugi liitu astuda. Kuid võiksid olla kahe-kolme-päevased koolitused, nii-öelda kutsetega koolitused, neile, kes ei ole kaitseväge teenistust läbinud.“ (mees)

„Ma arvan, et need on väga vajalikud, sest naised, kes iganes, keda see teema väga huvitab, aga kellel ei ole võimalust näiteks ajateenistuses olla, et siis neile on see väga hea võimalus.“ (naine, 15–19 a)

„Eelkõige jah, naistele või noorematele just siis. Noorkotkad, kodutütred.“ (naine, 15–19 a)

„See on esiteks väga hea ajaviide noortele, kes tahavad kuskil metsas käia, kohtuda uute inimestega, saada juurde rohkem teadmisi. Aga üks asi, mis seal on probleemiks, on kindlasti see, et ühte ja sama teemat õpitakse mitu korda, et see on suhteliselt jabur. Aga selles mõttes, et see on noortele hea ja see võib ka tekitada huvi edasi minna sealt kaitseväge. Ja see on neile palju kergem, sest et nemad juba teavad, mida nad enamvähem hakkavad seal tegema.“ (mees)

„Minu üks tuttav on Kaitseliidus ning ta on väga rahul. Ja tänu sellele ta tahab praegu elukutseliseks kaitsevaelaseks hakata. Et see äkki innustabki noori rohkem tegelema Eesti kaitsevaldkonnaga.“ (mees)

„Kui rääkida lastest, siis ma tahan öelda, et need, kes liitusid umbes viis aastat tagasi noorkotkastega, nendel oli selline rikutud maine venekeelses keskkonnas, nagu Hitlerjugent ja teised narratiivid. Viiest inimesest on see grupp tänaseks kasvanud 70-ks. Ja soovijaid on väga

palju. Neid peab natuke välja selekteerima, sest enam ei jätku juhendajaid. Praegu viimase aasta jooksul on tüdrukuid palju juurde tulnud. Ja noored näevad oma tulevikku meie riigis. Ja isegi tüdrukute seas on neid, kes mõtlevad, et miks mitte minna armeesse või õppida mingisugust kaitseväge eriala. Poiste jaoks on loomulik mängida sõjamänge. Neiudele meeldivad mehed kaitseväge riietuses. See on juhendajate suurepärane töö.“ (mees)

Vene emakeelega vastajate seas on teadlikkus vabatahtlikest kaitsetegevustega seotud organisatsioonidest madal.

„Narvas on informatsiooni väga vähe selliste organisatsioonide kohta.“ (mees)

„Ei, ei ole kuulnud. Lihtsalt midagi natuke Kaitseliidust, see on kõik.“ (naine, 15–19 a)

„Mina olen kuulnud Kaitseliidust, aga peale nimetuse rohkemat ei tea. Teisi organisatsioone ka ei tea.“ (naine, 15–19a)

„Ma arvan, et kindlasti tuleks noori nendest organisatsioonidest informeerida, sest nad peavad teadma nende olemasolust ning millega nad tegelevad, milleks nad on kasulikud.“ (naine, 15–19 a)

„Eestlased on ilmselt rohkem teadlikud nendest organisatsioonidest, aga venelased ei ole nendest kuulnudki. Paljud vene keelt kõnelevad noored läheksid heameelega nendesse noorteorganisatsioonidesse. Info puudus on.“ (naine)

Hinnangud riigikaitseõpetusele

Vastajate hinnangul on riigikaitseõpetus oluline noorte kaitsetahte kujunemisel. Riigikaitseõpetus võimaldab kõikidel noortel, nii poistel kui tüdrukutel, kui ka nendel, kes ajateenistusse ei kvalifitseeru, saada ettevalmistust kriisiolukordadeks. Lisaks aitab riigikaitseõpetus maandada hirmu ajateenistuse ees. Osa vastanutest arvas, et riigikaitseõpetus tuleks lisada juba põhikooli õppekavasse. Selgus, et riigikaitseõpetajaid on koolides vähe ja õppekvaliteet madal. Toodi ka välja, et mõnes koolis keskendutakse riigikaitseõpetuses liigselt teooriale ning praktilist poolt (aktiivõppe meetodeid) on vähe.

„Koolikavasse mingisuguse sissejuhatava tunni lisamine sõjaolukorras hakkama saamiseks on minu meelest hea mõte. See tõenäoliselt tõstaks ka naiste huvi selle teenistuse vastu. Lisaks annaks ka neile, kes hiljem ei läbi seda teenistust, kasvõi mingigi kogemuse kaitsevaldkonnast.“ (naine)

„Ma mäletan, kui ma käisin koolis, siis põhikoolis mind väga huvitas kaitsevägi. Mäletan, et kui ma läksin keskkooli, siis meil oli eraldi selle jaoks tund ja see oli minu meelest huvitav. Riigikaitseõpetusega võiks alustada juba varem, näiteks põhikoolis.“ (mees)

„Meil näiteks on see kursus poistele kohustuslik. Riigikaitselaagrisse läks meie klassist ainult neli tüdrukut, see laager ei pakkunud väga huvi naissoole.“ (naine, 15–19 a)

„Need riigikaitseõpetajad vahetusid päris palju ja siis kuidagi vaibus see kõik ära.“ (naine, 15–19 a)

„Mul oli kutsekoolis riigikaitsetund. Kestis kolm kuud, üks tund nädalas. Reaalselt me seal ei õppinud mitte midagi. Mida seal pigem räägiti, oli ajalugu. Kuidas mingid asjad olid ja see oligi põhimõtteliselt nagu ajalootund riigikaitsega seotud, mitte et sa õppisid seal otseselt riigikaitse kohta midagi. Et pigem, kui muuta, siis seda, mida õpetatakse sellel teemal.“ (mees)

„Nad võiksid pigem rohkem praktilist külge näidata ja rääkida sellest, mis reaalselt tänapäeval toimub. Mitte olla minevikus kinni, nagu praegu riigikaitse tundides ollakse.“ (mees)

„10.–11. klassi õpilased läbivad riigikaitseõpetuse programmi. Toimuvad ka laagrid laste jaoks. Kuid nendest programmidest ei võeta eriti osa, lisaks võimalusi on ka vähe, kuna õpetajaid on väga vähe. Näiteks Narvas on umbes kaks inimest, kes õpetavad riigikaitset. Miks? Sest selle jaoks ei ole omavalitsusel raha. Kuidas me saame kulutada kaks miljonit tankidele, kuid me ei saa palgata õpetajaid? Me peame mõtlema, kuhu me raha alla paneme, ega tankid ei sõida ilma inimesteta.“ (mees)

„Kui mul koolis oleks selline tund, nagu riigikaitse, mulle see väga meeldiks. See on kõige parem infokanal võrreldes reklaamide, sotsiaalse meediaga jms. Sisuliselt lapsi hakatakse õpetama koolist alates, kuidas kaitsta oma riiki.“ (mees)

„Tahaksin, et lastele ei õpetataks automaatide kokku- ja lahtivõtmist, vaid õpetataks, mida teha, kui sireen kostab. Näiteks, mida tähendab pikk ja katkendlik signaal, kuidas käituda tulekahju korral. Koolilastel oleks soovitatav sellistele asjadele rohkem tähelepanu pöörata kui relvadele.“ (mees)

Kaitsetahet mõjutavad tegurid

Selleks et Eesti riik püsiks, on oluline, et eestimaalastel oleks ja püsiks tahe oma riiki kaitsta. Vastajate hinnangul sõltub inimeste kaitsetahe eelkõige nende heaolust selles riigis ning riigijuhtide usaldusvärsusest. Kaitsetahte kujunemist saab vastajate hinnangul kujundada riigikaitseõpetuse ja muude kaitsevaldkondade koolituste kaudu. Oluline on senisest enam elanikke teavitada kaitsevaldkonnast ning ka sellest, mida iga Eesti elanik ise saab ära teha oma riigi hüvanguks, kui peaks realiseerima mõni julgeolekuoht.

„Sotsiaalsete ja majanduslike meetmete abil on võimalik kaitsetahet tõsta. Et inimestel oleks see, mida kaitsta. Mida edukamad, rikkamad me oleme, seda rohkem motivatsiooni on mitte põgeneda siit, vaid kaitsta oma kodu ja oma riiki.“ (naine)

„Selleks, et inimene tahaks minna oma riiki kaitsma, peab talle väga meeldima siin maal elada. Seetõttu tuleb luua inimesele tingimused, milles ta tunneks esiteks koduselt, et ta pole üleliigne, võõras, et tal on kõik võimalused jne.“ (naine)

„Alustame sellest, et meil on üsna suur protsent elanikkonnast, kes ei saa isegi riigi elus osaleda, hääletada ja mingeid otsuseid langetada. Mis riigikaitsest me siin räägime?“ (naine)

„Esimene samm on tekitada inimestes soov oma riiki kaitsta. Peame aitama neil tunda, et see on nende riik, mitte ainult nende elukoht. Kui inimesel on ainult kriisiplaan, kaart, pass, kohver ja lennuk ja ta ei kavatse oma riiki kaitsta, siis pole millestki rääkida.“ (mees)

„Ma arvan, et väga paljude esimene küsimus ongi, et mida mina sellest saan? Mis kasu sellest mulle on? Ja ma saan aru, et riik turvalisem ja värki, aga keda see huvitab? Ma võin iga kell ju ära kolida. Ja ilmselt ongi, et kui inimene ei mõtle selliste asjade peale, siis neile kuidagi selgeks teha, et miks see neile kasulik on. Ma täpselt ei tea, kuidas seda teha. See on lihtsalt see, et miks inimesed võib-olla ei taha minna kaitsma.“ (naine, 15–19 a)

„Mulle tundub, et me peaksime rohkem kaasama neid kõrvalejäetuid. Tegelikult on ju ka väga palju noormehi, kes jäävad välja ajateenistusest. Et leida neile mingi roll, olgu see mingisugune muu roll kui relva kokkupanemine. Ma arvan, et see nii-öelda rolli küsimus, nagu seal Soomes on, et sa tead, mis sa teed, kui sõda tuleb.“ (mees)

„Inimeste seas, ma arvan, et peaks rohkem teadlikkust tõstma – et okei, meil on praegu väga hästi, aga kunagi ei tea, mis juhtuda võib. Kui meil on see sama, kriisiinfo eks, miks meil ei võiks olla ka see info, et kui tekib mingi sõjaline olukord, et tavainimene teaks, mida teha ja kuidas teha ja kuhu pöörduda jne. Need poliitilised mängud on rikkunud võib-olla inimeste vaate oma riigi vastu ära. Selline üksteisele ära tegemine ja erinevate huvigruppide ja sotsiaalsete gruppide üksteise vastu keeramine, ka poliitiliste mängudega. Inimestel on see õige siht silme eest ära kadunud. Aga jah, ma arvan, et teadlikkuse ja paljude asjade koostöö. Siin on palju asju, mis peavad omavahel koos toimima.“ (naine)

„No ikkagi alustades koolist, gümnaasiumist. Me rääkisime laagrist, riigikaitsekursuse lõpetamine toimub just nimelt laagris. Ja see ei toimu väga karmis võtmes, justkui armees, vaid lihtsalt võimalusena oma võimeid proovile panna. See on üsna huvitav, raske mingis mõttes, kuid see on kogemus, õpetlik kogemus. Kui mul seda isegi pikka aega ei ole vaja, siis käed mäletavad. Mingi info jääb meelde, jääb alles. Kui ikkagi tahta suurendada inimeste kaitsevalmidust ja soovi teenida armees vabatahtlikult, siis minu meelest see ikkagi suurendab inimeste kaitsetahet.“ (naine, 15–19 a)

„Riigikaitse vajalikkust peaks hakkama õpetama maast madalast. Näiteks võiks sarnaselt Norrale olla ka meie vabariigi aastapäev korraldatud laste- ja perepäevana.“ (mees)

„Koolis ei peaks niimoodi, et mingisugune suur riigi hümn laulmine käib iga päev ja sihuke relvaõppus. Aga just see sama, et sul on nagu gümnaasiumi osas mingisugune aine, valikaine, kus tullakse, tutvustatakse, õpetatakse, räägitakse riigikaitse võimalustest. Kes siis lähevad edasi ajateenistusse, kes mitte. Aga suures plaanis ma avan ikkagi, see kaitsetahe tuleb sellest seotusetundest enda riigiga. Siin ma tuleks jälle nende sotsiaalsete teemade juurde tagasi. Kui sul on väga palju rahvast, kes tunnevad, et nad ei ole sellele riigile midagi võlgu, et nemad ei ole selle riigi jaoks olulised, siis ka seda kaitsetahet ei ole.“ (naine)

„Mina leian, et peaks koolis olema riigikaitse tund, kus räägitakse huvitavalt erinevatest operatsioonidest, kuidas mingi jõud teise jõu vastu hästi toimib. Väiksele lapsele ikka meeldib sõda mängida ja miks mitte teha see asi huvitavaks, et milline väeosa on millise väeosa vastu tugev ja seda siis ühendada mingi sõjalise olukorraga. Ma leian, et kui selliseid asju koolis õpetatakse, siis kaitsetahe oleks suurem.“ (mees)

Kaitsevägi peaks rohkem pildis olema ja võiks siis täiskasvanud, kellel rakendus praegu puudub, kasvõi mingised meditsiinkoolitused teha vms. Tegelikult see on elus vajalik igale inimesele, et abi osutada.“ (mees)

„Ma arvan, et võib-olla ongi sellist ühtsustunnet tekitavate ürituste korraldamine. Praegu on ka tegelikult selliseid üritusi. Laulu- ja tantsupidu on kindlasti üks väga oluline üritus, kus lihtsalt hästi palju eestlasi saavad kokku ja see tekitab head tunnet.“ (naine, 15–19 a)

„Ma mõtlen, et see kõik oleneb sellest, kui hullult rünnatakse meid ikkagi. Kui tuleb ikka miljon inimest Eesti peale, siis ma arvan, et enamuse eestlasi jookseks kuhugi peitu pigem. Aga üks kindlasti ole ka hästi palju neid, kes hakkaksid Eestit kaitsma ja kui mitte sõjaväes, siis kasvõi nagu oli siin teise maailmasõja ajal, need metsavennad. Et üks siin kindlasti, ma arvan, et Eesti läheks väga laiali ära. Arvan, et Eesti ei jääks ühtseks, et tekiks pigem need, kes võitlevad seal sõjaväe all ja need, kes võitlevad lihtsalt, et oma pere ja oma ümbrust kaitsta. Ühesõnaga metsavennad.“ (mees)

Intervjueeritavatelt küsiti, mis on need väärtused, mis motiveeriksid neid Eesti riigi eest välja astuma. Eesti riiki ollakse valmis kaitsma eesti keele, kultuuri, vabaduse, looduskeskkonna ning Eesti riigi säilimise nimel, kuid eelkõige pere ja lähedaste kaitse nimel.

„Oma keel, kultuur, võimalus ise otsustada, et keegi ei ütle mulle, mida ma tegema pean.“ (naine)

„Keskkonna poolest see ka, et Eestis ei ole väga mingeid hulle looduskatastroofe, et sellepärast on ka siin turvaline elada.“ (naine, 15–19 a)

„Kui, siis ainult pere nimel. Et ainult oma pere kaitsta, muud ei midagi. Kaitsta siin mingeid riigipäid, kes ajavad oma elu kuskil, reaalselt nagu muud ei tee, kui valetavad ja keerutavad. Ma kaitseks ainult omaenda perekonda, muud ei midagi.“ (mees)

„Üldiselt nagu väga miski siin kinni ei hoia, et miks ma nagu peaksin üldse siia riiki jääma. Üldiselt jääb see kõik raha taha, kuna ei ole lihtsalt võimalusi mujale minna. Muidu, kui oleks see võimalus olnud, oleks juba aastaid tagasi ära läinud siit. Siin, nagu näha mitte miski ei muutu, mitte miski ei lähe paremaks. Kõik läheb nagu järjest hullemaks.“ (mees)

„Üks asi, mida ma tahtsin ka enne välja tuua, oli see, et suhteliselt mõttetu on rääkida sellest kõigest kui Eestil on sellised sisepoliitilised draamad. Esiteks, see kõik ära lahendada ja siis vaadata edasi, kõike seda Eesti kaitseteemat. Kui eesti riik ei ole kõige nähtavamas punktis korras, siis miks keegi peaks tahtma seda katkist asja kaitsta?“ (mees)

„Ikkagi vaadatakse sellele koha pealt, et kuidas saaks eemale sellest sõjaolukorrast, et kuidas saaks iseennast päästa. Kõik hakkavadki sellel hetkel vaatama ju enda mätta otsast. Et see kõik, muud väärtused need on lõpuks siis ikkagi teisejärgulised.“ (naine)

Vene emakeelega vastajate hinnangul sõltub nende rahvuskaaslaste kaitsetahe sotsiaalmajanduslikust olukorrast ning riigimeelsusest. Osa vene emakeelega vastajaid arvab, et patriootlikust riigi suhtes ei määra mitte niivõrd rahvus, vaid sünnimaa ja kodune taust.

„Ärgem võrrelgem Eestit ja Soomet, sest need venekeelsed inimesed, kes elavad Soomes, nad on palju paremini meelestatud Soome suhtes kui enamus venekeelseid inimesi, kes elavad Eestis. Enamus Ida-Virumaa elanikest vaatavad jõe taha, mitte siia.“ (mees)

„Narva jõe teisele kaldale vaatavad need, kes ei ole suutnud siin ennast realiseerida. Kui teha nendest inimestest portree, siis on näha, et nendel pole haridust ja eneseteostust. Tõesti see vastaskalda riik on rikka ajalooga. Ei saa öelda, et see on mingi Aafrika. Ei, see on hea riik. Ainult riigil ei vedanud poliitikutega.“ (naine)

„Pole vahet, kas sa oled eestlane või venelane, kui sa oled selles riigis sündinud, siis pead kaitsma. See sõltub ka vanematest, isamaalisi tundeid sisendatakse lapsepõlvest. Ma ei jagaks siin kedagi venelasteks ja eestlasteks.“ (naine)

INTERVJU KAVA

1. Kuivõrd turvaline on Teie hinnangul praegu Eestis elada?

- Siin võiks mõelda üleüldiselt turvalisuse peale arvestades majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut ning poliitilist turvalisust. Palun selgitage oma arvamust.
- Aga nii riiklik julgeolek kui ka kohtusüsteem? Palun selgitage oma arvamust.
- Kuivõrd tõenäoliseks hindate Eesti-siseseid tõsiseid konflikte/vastasseise/rahutusi?

2. Kui mõelda rahvusvahelisele olukorrale, siis kas on midagi, mis võiks mõjutada Teie arvates mõjutada Eesti julgeolekut lähitulevikus?

- Kuivõrd tõenäoliseks hindate olukorda, et mõni riik või muu organisatsioon võiks varjatult mõjutada Eesti julgeolekut diplomaatiliselt, majanduslikult või sõjaliste vahenditega ilma otseselt sõda välja kuulutamata eesmärgiga survestada või mõjutada poliitikat või rahva meelsust endale sobivas suunas?
- Kuivõrd tõenäoliseks hindate võõrriigi relvastatud rünnakut Eesti vastu lähitulevikus?

3. Kui Te mõtlete riigikaitsele, siis mis Teile sellega seostub? Millised märksõnad kirjeldavad Teie arvates riigikaitset? Nii rahu- kui ka sõjaajal?

4. Mida tähendab Teie jaoks kaitsetahe? Palun kirjeldage ja selgitage, mis Teile sellega seostub?

- Mis motiveeriks Teid kriisiolukorras Eesti riigi eest välja astuma?
- Kuivõrd mõjutavad Teie hinnangul militaarne sümboolika (näiteks kaitseväelaste vorm, relvad, lipud, vapid, sõjaväemuusika jne) ning riigikaitse tseremoniaalsed üritused elanikkonna kaitsetahet?
 - o Millised on Teie hinnangul olulised kaitseväe sümbolid?

5. Mis tagab Teie hinnangul Eesti riigile julgeoleku võõrriigi rünnaku puhul?

6. Mis te arvate, kui suure osa moodustab Eesti reservvägi, kes on saanud sõjalise ettevalmistuse, tööalisest elanikkonnast?

Meil on selleks 26 000 reservväelast, see on 3% tööalisest elanikkonnast.

- Kui Eestit peaks ründama mõni riik, siis kas Te usute, et Eesti riik ja Eesti inimesed/elanikud suudaksid ennast kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni?
- Kui ei suudaks, siis kui suur peaks olema meie armee, et me oleksime võimelised esmalt ise ennast kaitsma?
- Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu? Palun põhjendage.

7. Kuivõrd Te teate, mis on Teie võimalused Eesti riiki kaitsta?

Kui kohe ei oska öelda, siis võiks kirjeldada neid võimalusi (avalikud teenused elukorralduse toimimiseks, vabatahtlik toetus (näiteks toithlustuse korraldamine), erialase töö jätkamine).

- a. Mis võiksid olla elanike **takistused** riigikaitstes osalemisel?

- b. Kuidas suhtute riigikaitsealistesse sundkoormistesse sõjaolukorras, kus näiteks Teie vara võidakse kasutada sõjategevuses, toiduvaru kasutada armee toitmiseks, võtta haiglaid üle sõjas haavatute ravimiseks vms?
- 8. Millistel teemadel vajaksite rohkem infot sõjaolukorraks valmistumiseks?**
- 9. Eesti riigis on ajateenistus noormeestele kohustuslik. Mis teadmisi ja oskusi peaks noormehed ajateenistuse käigus omandama, et see soodustaks vabatahtlikult ajateenistusega liitumist?**
- 10. Kui vajalikuks peate naiste jaoks ajateenistuse läbimist? Miks?**
- 11. Kuivõrd teadlikud Te olete kaitsetegevusega seotud vabatahtlikest organisatsioonidest?**
- Kuivõrd vajalikuks peate Kaitseliidu/Naiskodukaitse/Kaitseliidu noorteorganisatsioonide ja teiste kaitsetegevusega seotud vabatahtlike organisatsioonide tegevust riigikaitse tagamisel? Miks?
 - Kuivõrd vajalikuks peate riigikaitseõpetust üldhariduskoolides? Miks?
- 12. Kuidas saaks Teie arvates tõsta Eesti elanike kaitsetahet?**